

– Buvo kartą šuo, vardu Perkūnas. Iš to šuns kilo kalė Zenta. O Zenta atsivedė Harą. Iš Haro kilo Princas. Ir žinot, kur aš ką tik mūsų Princą mačiau? Savaitės kronikoj. Štabe. Tarp fiurerio ir Rudelio. Visiškai aiškiai, lauke. Lyginai kaip mūsų Haras. Būtinai turi pamatyti, tėte. Gali išeiti iš meninio filmo, jeigu tau nusibos. Aš tikrai darsyk eisiu, jeigu ne dusyk.

Ir dirbtuvės savininkas su viena sausa, bet dar garuojančia koja išsiblaškęs linktelėjo. Jis pasakė, kad, žinoma, džiaugiąsis ir pažiūrės kroniką, jeigu turės laiko. Jis buvo pernelyg pavargęs, kad džiaugtųsi garsiai, nors stengėsi ir paskui, abiem sausom kojom, garsiai pasidžiaugė:

– Vava, mūsų Haro Princas. Ir papplekšnojo jį, fiureris kronikoj. Ir Rudelis buvo greta. Ką tu sakai.

Buvo kartą savaitės kronika,
ji rodė purvo periodą Vidurio ruože, pasiruošimus Kalėdoms Ledjūrio fronte, vieno jūrų mūšio rezultatus, besijuokiančius darbininkus ginkluotės fabrike, laukines žąsis Norvegijoje, jungfolką, renkantį atliekas, Atlanto sargybinius ir apsilankymą fiurerio štabe. Visa tai ir dar daugiau buvo galima pamatyti ne vien abiejuose Langfūro kino teatruose, bet ir Salonikuose. Mat iš tenai atėjo laiškas, kurį Hariui Lybenau buvo parašiusi Ženi Brunys, pasivadynusi Ženi Angustri ir besirodanti vokiečių ir italų kareiviams.

„Įsivaizduok, – rašė Ženi, – pasaulis mažas: vakar vakare – šiuo išimtinu atveju neturėjom spektaklio – aš nueinu su ponu Haze-lofu į kiną. Ir ką pamatau savaitės kronikoje? Aš tikrai neapsirinku. Ir ponas Hazelofas sako, kad juodas aviganis, buvęs matomas štabo scenoje mažiausiai minutę, galėjo būti tik Princas, jūsų Haro Princas!

O juk ponas Hazelofas jūsų Haro niekada nematė, tik jo nuotraukas, kurias aš jam rodžiau. Mat jis turi nepaprastą vaizduotę, ne vien meninę. Be to, jis visuomet nori būti iki smulkmenų informuotas. Turbūt todėl davė užsakymą čionykštei propagandos kuopai. Jis norėtų turėti tos savaitės kronikos kopiją, kaip vaizdumo priemonę. Tikriausiai gaus, nes ponas Hazelofas ryšių turi visur, ir beveik niekad jam neatsakoma. Klausyk, tada mes vėliau galėtume žiūrėti tą kroniką, po karo, kartu ir kiek tiktai norėtume. Ir jeigu kada nors turėsime vaikų, galėsime jiems ekrane aiškinti, kaip buvo anksčiau.

Čia visai sumauta. Graikijos aš nė kiek nematau, tiktai lietu. Gerąjį Felsnerį-Imbsą, deja, turėjome palikti Berlyne. Pamokos vyksta toliau, nors mes ir esam turnė.

Įsivaizduok – tačiau Tu turbūt jau žinai – Tula laukiasi vaiko. Ji man tai parašė atviruke. Aš taip džiaugiuosi dėl jos, nors man kartais atrodo, kad jai bus sunku, taip visai be vyro, kuris ją pasirūpintų, ir be profesijos...“

Ženi užbaigė šį laišką nepamiršusi paminėti, kaip labai ją vargina neįprastas klimatas ir kaip labai ji – ir tolimuose Salonikuose – myli savo Harį. Pabaigos žodyje ji prašė Harį kiek galima ir kuo dažniau rūpintis savo pussesere. „Supranti, tokioje būklėje jai reikia paramos, juolab kad jos tėvų namuose santykiai ne visai normalūs. Aš atsiųsiu jai graikiško medaus. Be to, išardžiau du beveik naujus megztinius, kuriuos neseniai pavyko nusipirkti Amsterdamo. Šviesiai mėlyną ir švelniai rožinį. Iš jų galiu numegzti mažiausiai ketverius šliaužtinukus ir dvi striukeles. Mes turime tiek laisvo laiko tarp repeticijų ir net per spektaklius.“

Buvo kartą vaikas,

kuriam, nors jam jau buvo mezgami šliaužtinukai, nebuvo lemta gimti. Ne todėl, kad Tula to vaiko nenorėjo. Jo, tiesa, vis dar nebuvo žymu, tačiau jinai jam būdavo gera ir graudinamai švelni. Jis neturėjo tėvo, kuris nusigręžęs murmėtų: „Aš nenoriu vaiko!“, nes visi galimi tėvai nuo ankstyvo ryto iki vėlyvo vakaro buvo užsiėmę savim. Pavyzdžiui, Kaizerhafeno baterijos feldfelis ir luftvafės pagalbininkas Štertebekeris: feldfelis šaudė savo karabinu varnas ir griežė dantimis, kai tik kliudydavo juoda; Štertebekeris braižė, ką pašnibždėdavo jo liežuvis, be garso smėlyje; paklydimą, ontologinę diferenciją, įvairius pasaulio projekto variantus. Kaipgi jie galėjo, turėdami tokį egzistencinį užsiėmimą, galvoti apie vaiką, kurį Tula Pokryfkė švelniai skelbė esant, kuris tačiau net nepūtė jos specialiai tamtyč pasiūto palto.

Vien tiktai Haris, laiškų gavėjas, laiškų rašytojas, sakė:

– Kaip tu jautiesi? Ar tau vis dar bloga prieš pusryčius? Ką sako daktaras Holacas? Nekilnok sunkiai. Tau tikrai reikėtų neberūkyti. Ar man parūpinti tau salyklinio alaus? Pas Maceratą už maisto korteles galima gauti rūgščių agurkų. Aš pasirūpinsiu vaiku, vėliau.

Ir kartais, tarsi norėdamas atstoti būsimai motinai abu galimus, tačiau atkakliai nieko nenorinčius žinoti tėvus, jis niūriai spoksodavo į menamus taškus, griežė feldfelio maniera neįgudusiais dantimis, braižė sausa lazda smėlyje Štertebekerio simbolius ir plepėjo filosofine Štertebekerio kalba, kuri, su nedideliais nukrypimais, galėjo būti ir feldfelio kalba:

– Klausyk, Tula, aš tau paaiškinsiu. Vidutinę vaiko būties kasdienybę galima apibrėžti kaip nuobloškį į vaiko pasaulio būtį, kur svarbiausia jo vaikiška sau-būtis pasaulyje ir su-būtis su kitais. Supratai? Ne? Na tai klausyk dar sykį...

Tačiau ne vien įgimtas poreikis mėgdžioti diktavo Hariui šiuos

posakius; pasitaikius progai jis atsistodavo su dailia luftvafės pagalbininko uniforma vidury Pokryfkių virtuvės ir skaitydavo Tulos niurzgančiam tėvui, susisukusiam košnejaviečiui iš Konico ir Tuchelio apylinkių, abejonių neprileidžiančias paskaitas. Neprisipažindamas esąs tėvas, jis sakė viskuo pasirūpinsiąs, net siūlėsi – „Aš žinau, ką darau!“ – į būsimus savo nėsčios pusseserės vyrus ir vis dėlto džiaugėsi, kad Augustas Pokryfkė nesitvėrė jo žodžių ir tik naudojosi proga išlieti savo rūpesčiui: Augustas Pokryfkė buvo pašauktas į vermachtą. Netoli Okshefto – mat buvo tinkamas tik vietiniam panaudojimui – turėjo saugoti kareivinių teritoriją – užsiėmimas, per ilgas savaitgalio atostogas teikęs progą dėstyti visai šeimai – stalių dirbtuvės savininkas ir jo žmona taip pat privalėjo atnešti savo ausis – begalines istorijas apie partizanus; mat keturiasdešimt trečiųjų žiemą lenkai ėmė plėsti savo partizaninę veiklą: pirma buvę nesaugu tiktai Tuchelio šilynuose, o dabar jau reiškiasi Košneiderijoje, ir miškingose Dancigo įlankos vietose iki pat Helos pusiasalio pradžios jie darą išpuolius ir neduodą ramybės Augustui Pokryfkei.

Tačiau Tula, uždėjusi plokščias rankas ant vis dar plokščio pilvo, mintyse buvo ne su užsimaskavusiais šauliais ir diversantais, žudančiais klasta ir iš pasalų. Dažnai vidury naktinio užpuolimo į vakarus nuo Heisternesto ji pakildavo ir taip aiškiai išeidavo iš virtuvės, kad Augustas Pokryfkė negalėdavo pristatyti abiejų savo sugautų partizanų ir išgelbėti jam patikėto garažo nuo nusiaubimo.

Išėjusi iš virtuvės, Tula traukdavo į pašiūrę. Kas gi likdavo jos pusbroliui, jei neišsekti paskui ją tenai, kaip ir tais metais, kai privalėjo nešioti ant nugaros mokyklinę kuprinę. Daržinėje vis dar tebeegzistavo Tulos slėptuvė. Rąstai į daržinę buvo įstumiami taip, kad liktų vietos Tulai ir Hariui.

Ir šit būsima motina ir luftvafės pagalbininkas ir savanoris, laukiantis, kol bus pašauktas, sėdi slėptuvėje: Haris jaučia pareigą uždėti ranką Tulai ant pilvo ir pasakyti:

– Aš jau kai ką jaučiu. Visiškai aiškiai. Dabar vėl.

Tula daro mažulyčius drožlių perukus, pina lėles iš minkštų liepų drožlių ir, kaip visada, skleidžia kaulų klijų kvapą. Be abejo, ir vaikelis, tik išvažiuavęs pasaulin, turės nenusikratomą motinos kvapą; bet tiktai po kelių mėnesių, kai išdygs pakankamai pieninių dantų, ir dar vėliau, žaidžiant smėlio dėžėje, paaiškės, ar jis dažnai ir reikšmingai griežia dantimis, ar mieliau braižo smėlyje: štrichinius žmogelius ir pasaulio projektus.

Nei kaulų klijų kvapo, nei dantimis griežiančio feldfebelio, nei ženklus braižančio Štertebekerio! Vaikelis nenorėjo gimti; ir per vieną pasivaikščiojimą Tula paklausė Hario, kuris su tariamo tėvo mina pasakė, kad būsimai motinai reikia dažnai ir ilgai būti tyrame ore, – taigi po grynu dangum vaikelis davė suprasti, kad jis nebuvo nusiteikęs taip kaip motina skleisti kaulų klijų kvapo, perimti tėviškus dantų griežimo ar pasaulio projektavimo įpročius.

Haris gavo savaitgalio atostogų: egzistencijos pauzė. Pusbrolis ir pusseserė ketino, nes oras buvo taip gruodiškai tyras, nueiti į Olivos mišką ir, jeigu Tulai nebus per sunku, iki Švedų pylimo. Tramvajus, antras, buvo pilnas, ir Tula pyko, kad niekas jai neužleidžia vietos. Ji vis kumšėjo Harį, tačiau tarpais drovus luftvafės pagalbininkas nenorėjo kelti balso ir reikalauti Tulai vietos. Priešais ją atstatęs apvalainus kelius sėdėjo snaudžiantis pėstininkų grandinis. Tula ant jo sušnypštė, ar jis nematęs, kad ji besilaukianti. Grandinis iš savo apvalainų atstatytų kelių tuojau padarė klostes metančius tiesius kelius. Tula atsisėdo, ir žmonės skersai ir išlgai tramvajaus supratingai susižvalgė, nors ir buvo visai nepažįstami.

Haris gėdijosi, kad nepareikalavo vietos, ir dar labiau susigėdo, kai Tula jos pareikalavo taip garsiai.

Tramvajus jau buvo padaręs didžiąją Hoenfrydbergo kelio kilpą ir nosies tiesumu bildėjo nuo stotelės prie stotelės.

Buvo sutarta: abu išlipa prie „Baltojo avinėlio“, prieš pat Taikos stotelę. Tula pakilo ir tarp žieminių paltų prasibrovė paskui Harijį į galinę platformą. Priekaba dar nebuvo privažiavusi „Baltojo avinėlio“ – taip vadinosi iškylautojų mėgstamas restoranas – o Tula jau stovėjo pasiruošusi ant apatinio laiptelio ir prisimerkusi nuo vėjo žvelgė į priekį.

– Nekvailiok, – ištarė virš jos Haris.

Tula visada mėgo šokinėti iš tramvajaus.

– Palauk, kol sustos, – jautė pareigą pasakyti Haris.

Įšokti ir iššokti buvo nuo seno mėgstamas Tulos malonumas.

– Nereikia, Tula, atsargiai! – tačiau Haris jos nelaikė.

Maždaug nuo aštuntų gyvenimo metų Tula šokinėjo iš važiujančių tramvajų. Ir niekada nebuvo parpuolusi. Niekada, kaip daro kvailiai ir lengvabūdžiai, nešokdavo priešingon važiavimui pusėn; ir iš antro tramvajaus, nuo amžiaus pradžios kursuojančio tarp Centrinės geležinkelio stoties ir Olivos priemiesčio, šoko ne nuo priekinės platformos, o nuo užpakalinės. Važiavimo kryptimi dryktelėjo lengvai ir katiškai ir nusileido ant žemės sugirgžindama padais žvyrą ir nerūpestingai tūptelėdama.

Tuojuo paskui ją dryktelėjusiam Hariui Tula pasakė:

– Būtinai tu turi zyzti. Manai, kad aš kvankt!

Jie patraukė lauko keliuku, kuris prie „Baltojo avinėlio“ restorano stačiu kampu atsišakojo nuo tramvajaus linijos ir vedė į tamsų, ant kalvų niūksantį mišką. Saulė švietė senmergiškai atsargiai. Maždaug Zaspės rajone vykdomos šaudymo pratybos dėjo sausus nereguliarus popietės taškus. Iškylių restoranas „Baltasis

avinėlis“ buvo uždarytas uždangstytas užkaltas. Jo šeimininkas, sako, sėdėjo už ekonominį nusikaltimą – prekybą iš po prekybos talio mėsos konservais. Supustytas sniegas laikėsi dirvų vagose ir sušalusiose vėžėse. Priešais juos pilkosios varnos lėkė nuo vieno lauko akmens ant kito. Maža po pernelyg aukštu ir pernelyg žydru dangum Tula iš pradžių susiėmė už pilvo virš palto, paskui po paltu. Kad ir labai šviežias buvo gruodžio oras, jos veidui vis nesisekė sveikai parausti: dvi nosiaskylės išgąstingai išsiplėtė staiga susiraukšlėjusiam, baltame kaip kreida veide. Laimė, Tula buvo su slidžių kelnėm.

– Va ir sulaukiau.

– Kas pasidarė? Nieko nesuprantu. Tau bloga? Nori prisėsti? Ar nueisi iki miško? Sakyk gi, kas yra!

Haris buvo labai susijaudinęs, nieko nežinojo, nieko nesuprato, pusiau nutuokė ir nenorėjo suprasti. Tulos nosis susiraukšlėjo ir palei šaknį išmėtė prakaito rutuliukus, kurie nenorėjo nukristi. Jis nutempė ją iki artimiausio lauko akmens – pilkosios varnos jį užleido – paskui iki vieno lauko volo, kurio iena rodė į gruodžio dangų. Ir tiktai miško pakraštyje, varnomis dar kelis syk persikrausčius, Haris atrėmė savo pusseserę į lygų buko kamieną. Jos kvapas veržėsi baltai. Tolimas pratybų šaudymas vis dar dėjo smailius pieštuko taškus artimame popieriuje. Iš gurvuoliuotų, prie pat miško prieinančių dirvų spoksojo varnos, pakreipusios į šalį snapus.

– Gerai, kad aš su kelnėm, kitaip būčiau iki čia neatėjusi. Viskas bėga lauk!

Abiejų kvapas miško pakraštyje veržėsi iš burnos ir sklaidėsi ore. Neryžtingai.

– Ar galiu?

Pirmiausia Tula išsinėrė iš savo jūreviškos medžiagos palto.

Haris jį tvarkingai sulankstė. Kelnių antį ji atsisegė pati, visa kita padarė Haris atsargiai baisedamasis smalsiai: piršto dydžio dviejų mėnesių vaikas gulėjo kelnaitėse. Akivaizdus įrodymas: čia. Visas drebučiuose: čia. Kruvinose ir bespalvėse sultyse: va. Įėjęs per pasaulio prieangį. Tiktai sauja: nesulaikytas, pirmalaikis, dalinis čia. Rūškanai čia šaltame gruodžio ore. Čia – būties pretendentas garavo ir greitai vėso. Atidavimas žemei Tulos nosinėje. Atviras kam? Kieno valia? Šališkumas visuomet susijęs su pasaulio atskleidimu. Todėl šalin kelnaites. Slidžių kelnes užsitraukt, nebėr vaikelio. Tai buvo esmės demonstracija! Gulėjo čia, pirma šiltas, paskui šaltas: netektis sąlygoja esamo priekaišto paslėpimą duobėje Olivos miško pakraštyje.

– Nestovėk! Pradėk gi! Išskask duobę! Ne čia, geriau čia!

Ak, ar mes visada esam patys, ar tai mano, tenai lapuose, ne labai įšalusioj žemėj; mat aukščiau už tikrovę yra galimybė: matyt, tokia, kuri iš pradžių paprastai būna nematoma, slepiama to, kas pirmiausia matoma, tačiau nulemia tai, kas paskui paprastai pasirodo, tampa prasme ir esme to, kas nėra sušalęs ir kasa žemę luftvafės batų kulnais, ruošia vaikeliumi čia-būtį. Kame-būtį. Tiktai eskizas, bet čia. Nuesmintas čia. Tiktai *neutrum*, tiktai *Man...* ir tas *Man* ne toks, kad darytų čia-būties įspūdį, jį galima paimti nesišlykštint plika ranka: ak, ta ekstaziškai horizontali struktūra! Čia tiktai numirti, tai yra: viską krūvon ir truputį lapų, tuščių bukų riešutų ant viršaus, kad varnos ne, arba jeigu lapės, girininkas, vandens ieškotojai, maitvanagai, lobių ieškotojai, raganos, jeigu jų yra, renka vaisius, daro iš jų žvakes arba miltelius barstyti ant slenkščių, tepalus nuo visko ir nieko. Todėl: lauko akmenį ant viršaus. Gruntas gruntui. Vieta ir neišnešiotas vaisius. Įnagis ir darbas. Motina ir vaikas. Būtis ir laikas. Tula ir Haris. Išsoko iš tramvajaus į savo čia, nesuklupdama. Išsoko prieš pat Kalėdas,

vikriai, tiesa, bet nereikėjo: prieš du mėnesius įėjo, per tą pačią skylę išėjo. Katastrofa. Niekio niekis. Baisus šūdas! Paklydimas. Pri-spjautpizė! Visai ne transcendentinė, o vulgari ontiškai atstumta atgriežta atštertebekerinta. Viskas, amen. Aiškus blūdas. Tuščias kiaušinis. Nebuvo jokio priešokratiko. Truputis rūpesčio. Nesą-monė! Vėlyvukas. Buvo išgaravo išnyko.

– Žiūrėk, kad man nelaidytum liežuvio. Kokia kiauulystė! Ir būtinai man taip! Kad tave kur! Norėjau, kad būtų Konradas arba kaip jis. Kaip kas? Na kaip jis. Stok, Tula, einam. Gerai, einam, metas.

Pusbrolis su pussesere nuėjo, apsaugoję tą vietą nuo varnų, girininko, lapių, lobių ieškotojų ir raganų vienu dideliu ir daugeliu mažesnių lauko akmenų.

Nuėjo šiek tiek palengvėję; ir Hariui iš pradžių buvo leista prilaikyti Tulą už rankos. Tolumoje besipraktikuojantys šauliai vis dar nevienodais tarpais žymėjo jau nurašytą popietę. Jiems buvo kartu burnoj. Bet Haris turėjo kišenėje ritinį rūgščių saldainių.

Kai jie stovėjo „Baltojo avinėlio“ stotelėje ir geltonas Olivos tramvajus didėjo, Tula pilku veidu pasakė jo šviežiam veidui:

– Palauksim, kol privažiuos. Paskui tu šoksi ant priekinės, o aš ant užpakalinės platformos.

Buvo kartą neišnešiotas vaisius, vardu Konradas, apie kurį niekas nesužinojo, net Ženi Brunys, kuri, vadindamasi Ženi Angustri, Salonikuose, Atėnuose, Belgrade ir Budapešte šoko sveikiems ir sveikstantiems kareiviams ir iš išardytų siūlų mezgė drabužėlius, rausvus ir žydrus, skirtus draugės vaikeliui, turėjusiam vadintis Konradu; taip vadino draugės brolių prieš jam paskęstant maudantis.

Kiekviename laiške, kur atplazdėdavo į Hario Lybenau namus – sausio mėnesį keturi, vasario tiktai trys – Ženi ką nors rašė apie pamažu daugėjančius vilnonius drabužėlius: „Aš visą tą laiką vėl buvau stropi. Repeticijos baisingai užsitęsė, nes amžinai nebūna tinkamo apšvietimo ir vietiniai scenos darbininkai dedasi nė žodžio nesuprantą. Kartais, kai jie taip be galo delsia, gali net pagalvoti, kad sabotuoja. Šiaip ar taip, dėl čia įprasto neskubėjimo aš turiu daug laiko megzti. Vieni šliaužtinukai jau baigti, o pirmam megztukui dar turiu primegzti vąšeliu dantytą apykaklės apvadą. Neįsivaizduoji, kaip man tai patinka. Ponas Hazelofas, sykį užtikęs mane persirengimo kambaryje su beveik baigtais šliaužtinukais, baisingai persigando, juolab kad aš daviau jam pasikamuoti ir nepasakiau, kam mezgu.

Nuo to laiko jis, matyt, mano, kad aš laukiuosi vaiko. Per pratybas, pavyzdžiui, kartais išties minutes spokso į mane, išties nejauku. Bet šiaip jis malonus ir labai dėmesingas. Gimimo dienai jis padovanojo man kailiu pamuštas pirštines, o juk aš, kad ir kaip būtų šalta, niekada nenešioju pirštinių. Ir šiaip jis stengiasi, pavyzdžiui, dažnai visiškai ramiai kalba apie tėtę Brunį, tarsi jis turėtų tuoj tuoj grįžti. O juk mudu abu žinom, kad to niekad nebus.“

Taip Ženi kas savaitę priplepėdavo po laišką. Ir viduryje vasario ji pranešė ne tik apie trečių šliaužtinukų ir antro megztuvo užbaigimą, bet ir apie studienrato Brunio mirtį. Dalykiškai ir nepradėdama iš naujos eilutės Ženi parašė: „Šit pagaliau atėjo ir oficialus pranešimas. Jis mirė tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt trečiųjų metų lapkričio dvyliktą dieną Štuthofu stovykloje. Mirties priežastis: širdies nusilpimas.“

Po jos parašu, nuolatinio „Visuomet Tau ištikima ir truputį pavargusi Ženi“, sakė *post scriptum* naujiena, skirta vien Hariui:

„Beje, atėjo ta savaitės kronika, kur rodomas fiurerio štabas ir jūsų Haro šuo. Ponas Hazelofas tą epizodą žiūrėjo mažiausiai dešimtyk, net sulėtintai, kad galėtų nupiešti šuns eskizą. Aš tik dusyk ištvėriau. Tu dėl to nepyk, tačiau žinia apie tėtės mirtį – viskas buvo surašyta taip baisingai valdiškai – mane gan smarkiai paveikė. Kartais noriu verkti, bet negaliu.“

Buvo kartą šuo,

vardu Perkūnas, ir priklausė vienam lietuviui malūno gizeliui, dirbusiam ties Vyslos žiotimis. Perkūnas pergyveno gizelį, ir iš jo kilo Zenta. Kalė Zenta, priklausiusi vienam Nikelsvaldės malūninkui, atsivedė Harą. Šis, priklausęs vienam Dancigo–Langfūro staliui, apšoko kalę Teklą, priklausiusią tokiam ponui Lėbui, kuris mirė keturiasdešimt antrųjų pradžioje, tuoj po kalės Teklos. Na, o šuo Princas, kilęs iš aviganio Haro ir aviganės Teklos, įėjo į istoriją: jis buvo padovanotas fiureriui ir reichskancleriui gimimo dienos proga ir pakliuvo, kaip mylimas šuo, į savaitės kroniką.

Kai šunų augintojas Lėbas buvo laidojamas, stalių dirbtuvės savininkas nuėjo į jo laidotuves. Kai mirė Perkūnas, į veislės knygą buvo įrašyta normali šunų liga. Zentą reikėjo nušauti, nes ji pasidarė nerami ir ėmė kandžiotis. Kalė Tekla mirė, pasak įrašo veislės knygoje, nuo senatvės. Tačiau Haras, iš kurio kilo mėgstamas fiurerio šuo Princas, buvo politiniais motyvais nunuodytas užnuodyta mėsa ir palaidotas šunų kapinėse. Po jo liko tuščia šuns būda.

Buvo kartą tuščia šuns būda, joje gyveno juodas aviganis, vardu Haras, iki jis buvo nunuodytas. Nuo to laiko būda stovėjo tuščia dirbtuvės kieme, nes meistras Lybenau nenorėjo įsitaisyti kito šuns; toks brangus jam buvo Haras.

Dažnai buvo galima matyti, kaip tas išvaizdus žmogus eidamas į savo dirbtuvės mašinų skyrių sustoja prie šuns būdos, kad patrauktų kelis cigaro dūmus ir dar daugiau. Pylimą, kurį Haras buvo sukasęs savo priekinėm letenom, sulygino lietus ir pagalbinių darbininkų medpadžiai. Tačiau atvira būda vis dar atsidavė tuo šuniu, kuris, išimylėjęs savo paties kvapą, palikinėjo jį tiek dirbtuvės kieme, tiek visame Langfūre. Ypač svilinančioje rugpjūčio saulėje ir drėgnu pavasario oru būda ryškiai atsidavė Haru ir viliojo muses. Ne puošmena gyvam dirbtuvės kiemui. Ruberoidinis būdos stogas jau pleišėjo aplink išklibusias karto- no vinis. Liūdnas vaizdas, dykas ir pilnas prisiminimų: kartą, kai Haras dar tampydavo grandinę, sykiu su šuniu būdoje savaite gyveno mažoji meistro dukterėčia. Vėliau ateidavo fotografai ir reporteriai, fotografavę ir aprašinėję šunį. Dirbtuvių kiemas, dėl garsiosios šuns būdos, daugelyje laikraščių buvo vadinamas istoriniu. Garsūs žmonės, net užsieniečiai, ateidavo ir susimąstę stovėdavo toje svarbioje vietoje. Vėliau vienas pūzras, pavarde Amzelis, tapė šunį teptuku ir plunksna, išstis valandas. Jis vadino Harą ne jo vardu, o Plutonu; jį dirbtuvės savininko mažoji dukterėčia šaukė ne jo vardu, o pravardžiavo Iciku. Ir Amzelis turėjo nešdintis iš kiemo. O sykį vos neatsitiko nelaimė. Tačiau buvo tiktai smarkiai suplėšytas ir paskui atpirktas vieno muzikos mokytojo, gyvenusio pirmo aukšto dešiniajame galiniame bute, drabužis. O kartą ar kelis kai kas atėjo girtas svyrudamas ir plūdo Harą politiškai, kai tiktai diskinis pjūklas ir frezas galėjo šaukti prieš dangų. O kartą kai kas, kas mokėjo griežti dantimis, numetė nuo pašiūrės stogo užnuodytos mėsos kaip tik priešais šuns būdą. Mėsa neužsigulėjo.

Prisiminimai. Ir tegu niekas nebando perskaityti minčių to meistro, kur sulėtino žingsnį ir sustojo priešais tuščią šuns būdą.

Gali būti, kad jis galvoja apie praeitį. Gali būti, kad jis galvoja apie medienos kainas. Gali būti, kad jis, rūkydamas savo pigų cigarą, galvoja ne apie ką nors konkrečiai, o šokinėja nuo prisiminimų prie medienos kainų. Ir taip pusvalandį, kol mechanikas jį atsargiai pašaukia: reikia pjauti detales jūrininkų barakams. Šuns būda, tuščia ir pilna prisiminimų, nepabėgs. Ne, jis niekada nesirgo, tas šuo, visas juodas: tiek viršutiniai plaukai, tiek povilnis. Šiurkščia-plaukis, kaip ir penki jo vados broliai, gerai užsirekomendavę policijos tarnyboje. Nasrai susičiaupdavo sausai. Raumeningas kaklas be paliaukio. Ilgos, truputį nuolaidžios strėnos. Truputį palenkotos, visuomet stačios ausys. Ir darsyk: kiekvienas plaukas tiesus, prigludęs, šiurkštus ir juodas.

Atskirų plaukų, trapių ir neblizgančių, stalių dirbtuvės savininkas randa tarp šuns būdos grindlenčių. Kartais, po darbo, jis pasiilenkia ir graibo durpiškai šiltoje skylėje, nekreipdamas dėmesio į nuomininkus, užgulsius langus.

Bet kai stalių dirbtuvės savininkas vieną dieną pametė piniginę, kur, be trupučio smulkių pinigų, buvo kuokštas negyvų šuns plaukų; kai dirbtuvės savininkas norėjo pamatyti savaitės kronikoje fiurerio mylimą šunį, kurio tėvas buvo Haras, bet prieš jo akis jau mirgėjo nauja savaitės kronika be fiurerio šuns; kai atėjo žinia apie ketvirtą Lybenau stalių dirbtuvės gizelio mirtį fronte; kai ant dirbtuvės savininko varstotų nebegulėjo sunkių ažuolinių indaujų, riešutmedžio servantų, ištraukiamų valgomųjų stalų su gausiai išraižytomis kojomis dalys, o tik buvo sukalamos numeruotos pušinės lentos: karinių barakų detalės; kai keturiasdešimt ketvirtieji buvo ketvirtame mėnesyje; kai buvo sakoma: „Dabar jie jau sutvarkė ir senąją poną Brunį“; kai buvo palikta Odesa ir nebebuvo galima išlaikyti apsupto Tarnopolio, kai gongas paskelbė priešpaskutinį raundą; kai maisto kortelės nebetesėjo to, ką žadė-

jo; kai stalių dirbtuvės savininkas Lybenau sužinojo, kad jo viintelis sūnus užsirašė savanoriu į jūreivius; kai visa tai sudėjo krūvon: pamestą piniginę ir mirgančią savaitės kroniką, žuvusį gizelį ir sumautas barakų dalis, paliktą Odesą ir meluojančias maisto korteles, senąjį poną Brunį ir savo savanorį sūnų, – kai ši suma tapo apvali ir norėjo būti nurašyta nuo sąskaitos, stalių dirbtuvės savininkas Frydrichas Lybenau išėjo iš savo kontoros, nusitvėrė kirvį, naują ir dar tepaluotą, perėjo tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt ketvirtųjų metų balandžio mėnesio dvidešimtą dieną antrą valandą po pietų dirbtuvės kiemą, atsistojo plačiai priešais nunuodyto aviganiai Haro būdą ir suskaldė ją be žodžių vienodais plačiais mostais į šipulius.

Bet kad balandžio dvidešimta buvo penkiasdešimt penktas gimtadienis to paties fiurerio ir reichskanclerio, kuriam prieš dešimt metų buvo padovanotas šuniukas Princas iš Haro padermės, tai visas pasaulis nuomojamo namo languose ir prie dirbtuvės varstotų suprato, kad buvo sukapota daugiau negu sutrešusios lentos ir skylėtas ruberoidas.

Po to poelgio dirbtuvės savininkas dvi savaites nesikėlė iš lovos. Jis neapskaičiavo savo jėgų.

Buvo kartą stalių dirbtuvės savininkas, jis įgudusiais mostais, vietoj kai ko, sukapojo į šipulius šuns būdą.

Buvo kartą pasikėsintojas, jis įsidėjo pabandymui portfelin bombą.

Buvo kartą luftvafės pagalbininkas, nekantriai laukęs, kada bus pašauktas į laivyną; jis norėjo pasinerti po vandeniu ir skandinti prieš laivus.

Buvo kartą balerina, Budapešte, Vienoje ir Kopenhagoje mez-

gusi šliaužtinukus ir megztukus vaikeliui, seniai gulėjusiam užkastam Olivos miško pakraštyje ir prispaustam lauko akmeniui.

Buvo kartą būsima motina, ji mėgo šokinėti iš važiuojančių tramvajų ir prarado per tai, nors iššoko vikriai ir pagal judėjimo kryptį, savo dviejų mėnesių vaiką. Tada būsima motina, vėl tapusi plokščia mergina, ėmė dirbti: Tula Pokryfkė tapo – to buvo galima tikėtis – tramvajaus konduktore.

Buvo kartą policijos prezidentas, jo sūnų visas pasaulis vadino Štertebakeriu, jis norėjo tapti filosofu, vos netapo tėvu ir subūrė, nubraižęs pasaulio projektą smėlyje, jaunimo gaują, kuri vėliau pagarsėjo kaip kedentojų gauja. Tada jis braižė nebe simbolius smėlyje, o ūkio skyrių, Jėzaus Širdies bažnyčią, vyriausiąją pašto valdybą: vien tiktai kampuotus pastatus, į kuriuos vėliau ir nakčia vedė kedentojų gaują. Tai gaujai beveik priklausė ir beveik nepriklausė tramvajų konduktorė Tula Pokryfkė. Jai nepriklausė jos pusbrolis. Vis dėlto jis stovėdavo sargyboj, kai gauja rinkdavosi „Baltijos“ šokolado fabriko sandėliuose. Tvirtai gaujai kaip talismanas priklausė trejų metų vaikas, vadintas Jėzum ir pergyvenęs gaują.

Buvo kartą feldfebelis, kuris mokė luftfafės pagalbininkus šaudyti iš priešlėktuvinių patrankų ir filosofijos, truputį šlubčiojo, gebėjo griežti dantimis, vos netapo tėvu, tačiau buvo pastatytas pirma prieš ypatingąjį, paskui prieš karo lauko teismą, be kalbų degraduotas ir pasiūstas į bausmės batalioną, nes jis girtumo būsenoje tarp Kaizerhafeno baterijos barakų įžeidinėjo fiurerį ir reicho kanclerį posakiais, kuriuose buvo žodžiai: būties užmarštis, kaulų kalnas, rūpesčio struktūra, Štuthofas, Totnau ir koncentracijos stovykla. Kai jį išvedė – vidury šviesios dienos – jis mįslingai rūstavo:

– Tu ontiškas šunie! Alemanų šunie! Šunie su smailia kepure ir

batais su sagtimis! Ką tu padarei mažajam Huserliui? Ką tu padarei storajam Amzeliui? Tu priešsokratini nacių šunie!

Už tą nesuprantamą himną, nors ir su šluba koja, turėjo kasti minas pirma vis labiau artėjančiame Rytų fronte, paskui, po invazijos, Vakaruose; tačiau degraduotas feldfebelis neišlėkė į orą.

Buvo kartą juodas aviganis, vardu Princas, sykiu su fiurerio štabu jis buvo perkeltas į Rastenburgą Rytų Prūsijoje, jam pasisekė, jis neužšoko ant minos; tačiau laukinis triušis, kurį jis vijosi, užšoko ant minos, ir jį paskui buvo galima surinkti tikrai gabalais.

Kaip ir „Vilkolakio“ stovykla, į šiaurės rytus nuo Vinicos, fiurerio štabas Rytų Prūsijoje ribojosi su minų laukais. Fiureris ir jo mylimas šuo labai atsiskyre gyveno „Vilko irštvos“ draudžiamame rate „A“. Kad Princas pasibėgiotų, šunininkas, SS oberšarfiureris, prieš karą turėjęs garsų šunyną, išvesdavo jį pasivaikščioti į I ir II draudžiamas zonas; o fiureris privalėjo likti siaurojoje draudžiamoje „A“ zonoje, nes jam reikėjo nuolatos aptarinėti padėtį.

Gyventi fiurerio štabe buvo nuobodu. Vis tie patys barakai, kuriuose laiką leido fiurerį lydintis batalionas, vermachto komandinis štabas ir padėties aptarimui pakviesti svečiai. Truputį gyviau buvo ties II draudžiamos zonos vartais.

Tenai kartą tarp sargybinių pakliuvo kiškis, buvo juokais išbaidytas ir privertė vieną juodą aviganį pamiršti tai, ko buvo mokytas šunų mokykloje: Princas ištrūko, šovė tarp vis dar tebesijuokiančių sargybinių vartų link, perkirto vilkdamas pavadį stovyklos įvažiavimo liniją – kiškiai rauko nosį, ir joks šuo to negali pakęsti – taigi nusivijo nosį raukiantį kiškį, kuris, laimė, turėjo pakankamą pranašumą: mat kai išbėgo į užminuotą mišką ir išsilakstė sykiu su sprogusia mina, šuniui beveik nieko neatsitiko, nors jis jau buvo davęs kelis šuolius į užminuotą teritoriją. Šunininkas jį žingsnis po žingsnio atsargiai išvedė atgal. Kai buvo

parašytas ir paleistas per instancijas raportas – iš pradžių jame kai kokias pastabas įrašė SS obergruppenfiureris Fegeleinas, paskui jis pakliuvo fiureriui po akių – šunininkas buvo degraduotas ir perkeltas į tą patį bausmės batalioną, kuriame privalėjo rausti minas degraduotas feldfebelis.

Buvęs šunininkas žengė neatsargų žingsnį į rytus nuo Mogiliovo; o feldfebelis, batalioną perkėlus į Vakarų, tiesa, šlubuodamas, bet laimingai perbėgo pas sąjungininkus. Buvo kilnojamas iš vienos belaisvių stovyklos į kitą ir galų gale rado ramybę anglų stovykloje karo belaisviams antifašistams; mat galėjo parodyti tarnybinę knygelę, kurioje buvo įrašyti keli paprasti areštai ir degradavimo priežastis. Netrukus, kai jau buvo uždėta plokštelė su dievų žūties muzika, su keliais bendraminčiais jis įkūrė stovyklos teatrą. Improvizuotoje scenoje jis, pagal profesiją aktorius, vaidino pagrindinius vaidmenis vokiečių klasikų dramose: truputį šlubčiojantį Nataną ir dantimis griežiantį Gečą. O pasikėsintojui, prieš kelis mėnesius baigusiam repetuoti su bomba ir portfeliu, nepavyko pakliūti į karo belaisvių stovyklą antifašistams. Nepavyko ir jo pasikėsinimas, nes jis nebuvo kėsintojasis iš profesijos, nemokytas nėjo iki galo, nusimuilino prieš bombai aiškiai pasakant „taip!“, norėjo išsaugoti save dideliems uždaviniams po pavykusio pasikėsinimo. Tarp generolo Varlimonto ir jūrų kapitono Asmano stovi jis per padėties aptarimą pas fiurerį ir nežino, kur dėti portfelį. Lauko intendantūros ryšių karininkas baigia referuoti apie degalus. Išskaičiuojamos deficitinės medžiagos: guma, nikelis, manganas ir volframas. Visur trūksta guolių. kažkas iš Užsienio reikalų ministerijos – gal tai buvo pasiuntinys Hevelis? – meta klausimą, kokia padėtis gali susidaryti Japonijoje po Tojo kabineto atsistatydinimo. Portfelis vis dar neradęs solidžios viečiukės. Kalbama apie dešimtos armijos performavimą po An-

konos palikimo, apie keturioliktos armijos kovinę galią, kritus Livornui. Žodžio paprašo generolas Šmuntas, bet vis dar šneka vien Jis. Kur dėti portfelį? Nauja ką tik atėjusi žinia priverčia sukrusti grupę aplink stalą su žemėlapiais: amerikiečiai įsiveržė į St. Lo! Greičiau, kol atėjo eilė Rytų frontui, tarkim, padėčiau į pietvakarius nuo Bialystoko: kėsintojasis be jokio plano įtaiso portfelį su turiniu po stalu, ant kurio guli sudėtingai pažymėti generalinio štabo žemėlapiai, aplink kurį ramiai stovi arba supasi ant pirštų galų ponai Jodlis, Šerfas, Šmuntas ir Varlimontas, apie kurį neramiai suka fiurerio juodas aviganis, nes jo šeimininkas, taip pat neramus, sustoja čia ar ten, tą atmeta, to kietu krumpliu pareikalauja ir vis šneka apie netikusias šimto penkiasdešimt dviejų milimetrų haubicas, paskui apie puikią dviejų šimtų dešimties milimetrų Škodos haubicą.

– Galėjo šaudyti į visas puses ir būtų pravertusi, be lafeto, pakrantės įtvirtinimų ruožuose, pavyzdžiui, St. Lo.

Ak, kokia atmintis! Be perstogės gali žerti pavadinimus, skaičius, atstumus ir vis juda, vis su šuniu prie kojos, tik ne prie portfelio, kuris šalia generolų Šmunto ir Varlimonto kojų.

Vienu žodžiu: kėsintojasis nepadarė savo; tačiau bomba padarė savo, sprogo laiku, nutraukė kelių karininkų karjeras, tačiau nepasiėmė iš šio pasaulio nei fiurerio, nei fiurerio mylimo šuns Princo. Princas, kuriam, kaip ir visiems šunims, priklausė pastalės regionas, pauostė vienišą portfelį, galimas daiktas, išgirdo tiksint nelemta: šiaip ar taip, tas trumpas pauostymas padiktavo reikalą, kurį gerai išauklėtas šuo turi daryti lauke.

Vienas dėmesingas adjutantas, stovėjęs šalia barako durų, pastebėjo šuns norą, pravėrė duris – pakankamai Princui – uždarė jas be trukdomo garso ir vis dėlto nebuvo atlygintas už savo dėmesingumą; mat kai bomba ištarė: „Jau!“, kai ji pasakė: „Viskas! Šventa!

Šakės!“ kai bomba prabilo į tą laiką jau nusimuilinusio kėsintojosi portfelyje, be kitų, kelis syk klievo ir adjutantui, bet nėsyk fiureriui ir jo mylimam šuniui.

Luftvafės pagalbininkas Haris Lybenau – grįžtant iš didžiojo kėsintojosi, generalinio štabo žemėlapių ir sveikos likusio fiurerio figūros pasaulio į Langfūro priemiestį – per garsiai paleistą radijo aparatą išgirdo apie nepavykusį pasikėsinimą. Buvo paminėtos ir kėsintojosi, ir jo bendrų pavardės. Tada Hariui parūpo šuo Princas, kilęs iš šuns Haro; mat joks specialus pranešimas, jokia laikraščio eilutė, net jokia pašnibžda nepasakė, ar šuo buvo tarp aukų, ar Apvaizda jį apsaugojo kaip ir jo šeiminką.

Tiktai viena savaitės kronika vėliau – Haris jau turėjo šaukimą kišenėje, nebenešiojo luftvafės pagalbininko uniformos, darė atsisveikinimo vizitus ir vaikščiojo, nes reikėjo kaip nors prastumti dar septynias dienas, dažnai į kiną – Vokiečių kronika, visiškai gale, pranešė apie šunį Prinčą.

Fiurerio štabas su sugriautu baraku ir gyvu fiureriu buvo parodytas per atstumą. Ir prie fiurerio, kurio veidas po žemai užsmakta kepure atrodė patinęs, tačiau likęs panašus, trynėsi juodas su stacioniais ausimis aviganis, kurį Haris be vargo pažino kaip stalių dirbtuvės savininko šunį šunį.

O nevykęs kėsintojasis buvo pakartas.

Buvo kartą maža mergaitė,
miško čigonai ją pakišo vienam študienratui, kuris apleistame fabrike rūšiavo žėručius ir vadinosi Oskaru Bruniu. Mergaitė gavo Ženi vardą, augo ir darėsi vis storesnė ir storesnė. Nenatūraliai išpūsta atrodė Ženi ir dėl to daug kentėjo. Nuo pat mažų dienų muzikos mokytojas, pavarde Felsneris-Imbsas, mokė storąją mergaitę skambinti. Imbsas turėjo žilą banguotą šėveliūrą, kuri norėjo

kasdien valandą būti šukuojama. Jo patarimu, kad būtų užkirstas kelias storėjimui, Ženi buvo atiduota į tikrą baletu mokyklą mokytis šokti baletą.

Tačiau Ženi toliau pūtėsi ir žadėjo būti tokia pat stora kaip ir Edis Amzelis, mylimas studienrato Brunio mokinys. Amzelis dažnai žiūrindavo su savo draugu studienrato žėručių kolekciją ir būdavo, kai Ženi pimpindavo gamas. Edis Amzelis turėjo daug šlakų, svėrė du šimtus tris svarus, mokėjo pasakoti juokingų dalykų, greitai ir panašiai piešti, be to, sidabriškai skambiai dainuoti – net bažnyčioje.

Vieną žiemos popietę, kai visur gulėjo sniegas, ant kurio vis krito naujas sniegas, už Erbsbergo kalvos, netoli niūraus Gutenbergo paminklo Ženi žaidžiančių vaikų buvo paversta seniu besmegeniu.

Atsitiktinumo valia tą pačią valandą kitoje Erbsbergo kalno pusėje storasis juokingasis Amzelis taip pat buvo paverstas seniu besmegeniu; tačiau ne žaidžiantys vaikai tai padarė.

Tada staiga ir iš visų pusių prasidėjo atlydys. Abu seniai besmegeniai sutirpo ir paleido: netoli Gutenbergo paminklo šokanti brūkšnį; kitoje kalno pusėje gracingą jaunikaitį, kuris ėmė ieškoti ir rado sniege dantis. Ir šveitė juos į krūmus.

Šokantis brūkšnys patraukė namo, prisistatė tenai kaip Ženi Brunys, truputį pasirgo, greitai vėl pasveiko ir sėkmingai pradėjo sunkią balerinos karjerą.

O lieknasis jaunikaitis susipakavo Edžio Amzelio lagaminus ir išvažiavo kaip ponas Hazelofas geležinkeliu iš Dancigo per Šneidemiulį į Berlyną. Tenai jis prisistatydino burną naujų auksinių dantų ir bandė išsigydyti smarkų peršalimą, kurį buvo susigavęs senio besmegenio viduje; tačiau taip ir liko chroniškai užkimęs.

Šokantis brūkšnys turėjo ir toliau vaikščioti į mokyklą ir uoliai daryti baletu pratimus. Kai Miesto teatro vaikų baletas buvo pa-

kviestas šokti Kalėdų pasakoje „Sniego karalienė“, Ženi gavo šokti Sniego karalienę ir buvo kritikų pagirta.

Tada prasidėjo karas. Bet niekas nepasikeitė, nebent baletu publika: Ženi buvo pakviesta šokti Sopoto kurhauzo Raudonojoje salėje aukštiesiems karininkams, partijos vadams, menininkams ir mokslininkams. Tas chroniškai užkimęs ponas Hazelofas, kuris pabėgo iš Amzelio senio besmegenio, Berlyne į tą laiką buvo iškilęs į baletmeisterius, todėl sėdėjo kaip kviesta įžymybė Raudonojoje kurhauzo salėje ir kalbėjo sau per per ilgai trunkančius plojimus pabaigoje:

– Kokia nuotaika. Kokie dangiški rankų judesiai. O linija per *adagio*. Truputį šaltoka, bet perdėm klasiška. Švari, dar pernelyg sąmoninga technika. Per žema keltis. Aiškūs gabumai. Su tuo vaiku reikėtų dirbti, dirbti ir išspausti kas įmanoma.

Kai študienratas Osvaldas Brunys dėl vienos nemalonios istorijos – jis pats dėjosi į burną vitaminų tabletes, skirtas jo mokiniam – buvo imtas kriminalinės policijos tardyti, valstybės policijos suimtas ir išvežtas į Štuthofo koncentracijos stovyklą, baletmeisteris nutaikęs progą išsivežė Ženi į Berlyną.

Jai buvo sunku skirtis su Langfūro priemiesčiu. Ji nešiojo juodą gedulą ir buvo įsimylėjusi gimnazistą, vardu pavarde Haris Lybenau. Tam ji rašė daug laiškų. Jos dailus raštas pasakojo apie mįslingą madam Nerodą, vadovavusią baletui, apie pianistą Felsnerį-Imbsą, išsikėlusį su ja į Berlyną, mažąjį Fenchelį, jos *pas de deux* partnerį ir baletmeisterį Hazelofą, kuris chroniškai užkimęs ir visuomet truputį šiurpindamas vadovavo pratyboms ir repeticijoms.

Ženi rašė apie pažangą ir nedidelius nepasisėkimus. Apskritai ji kilo aukštyn: tiktai viena vieta vis nenorėjo taisyti. Mat kad ir kaip buvo giriami Ženi *entrechats*, jos keltis liko neišvaizdžiai žema ir skaudino baletmeisterį ir šokėją, nes kiekviena tikra bale-

rina – jau nuo Liudviko Keturioliktojo laikų – privalo turėti gražią aukštą keltį.

Buvo išmokta daug baletų, tarp jų senovės vokiečių koncertinių šokių ir perlų iš senojo meistro Petipa repertuaro ir parodyta kareiviams, kurie laikė užėmę pusę Europos. Ilgos kelionės Ženi nuvedavo visur. Ir iš visur Ženi rašė savo draugui Hariui, kuris kartais jai atsakinėjo. Tarp repeticijų ir per spektaklius Ženi kvailai nesėdėjo ir nevertė iliustruotų žurnalų; ji uoliai mezgė vaikiškus drabužėlius mokyklos laikų draugei, kuri laukėsi kūdikio.

Kai baletu trupė keturiasdešimt ketvirtųjų vasarą sugrįžo iš Prancūzijos – ji buvo tenai užklupta invazijos ir prarado daug dekoracijų ir dalį kostiumų – baletmeisteris Hazelofas norėjo statyti trijų veiksmų baletą, prie kurio krapštėsi jau nuo vaikystės. Ir dabar, po fiasko Prancūzijoje, skubėjo pastatyti ant kojų savo vaikystės svajonę, mat jau rugpjūčio mėnesį turėjo būti baletu „Baidyklės“, arba „Baidyklių sukilimas“, arba „Sodininko duktė ir baidyklės“, premjera.

Kadangi neturėjo tinkamo kompozitoriaus, paprašė Felsnerio-Imbso, kad padarytų mišinį iš Skarlačio ir Hendliaus. Prancūzijoje sugadinti arba smarkiai nukentėję kostiumai puikiai tiko naujam baletui. Kartu akrobatais ir statistais buvo priimti liliputų grupės likučiai, priklausę Hazelofu propagandos kuopai ir invazijos pradžioje patyrę nuostolių. Buvo manoma pastatyti baletą su kaukėmis, čilbančiomis mašinomis ir judančiais automatais didžiojoje scenoje.

Ženi rašė Hariui:

„Pirmame veiksme rodomas pikto seno sodininko mišrus sodas, kurį siaubia šokantys paukščiai. Sodininko duktė – tai aš – pusiau susidėjusi su paukščiais erzina senąjį sodininką. Jis šoka,

aplinkui zujant paukščiams, audringą juokingą solo šokį ir pritvirtina prie sodo tvoros lentelę, kurioje parašyta: „Ieškoma baidyklė!“ Netrukus, su *grand jeté* per tvorą perskrieja dailiai apiplyšęs jaunuolis ir pasisiūlo į baidyklus. Po neilgų šokiu išreikštų dvejetainių – pas baltus, *entrechats ir brisés dessus dessous* – senasis piktasis sodininkas pareiškia sutinkąs, išeina į kairę, ir jaunuolis išbaido – *pas chassé* ir *glissade* į visas puses – paukščius ir galų gale ypač įžūlų strazdą – *tours en l'air*. Jauna graži sodininko dukterė – taigi aš – aišku, įsimyli jauną šoklią baidyklę: *pas de deux* tarp senojo piktojo sodininko rabarbarų – saldus *adagio*, saikingas vedžiojimas: *attitude en promenade*. Dirbtinis drovumas, traukimasis, atsidavimas ir sodininko dukters pagrobimas per tvorą, vėl *grand jeté*. Mes abu – mažylis Fenchelis, beje, šoka jaunuolį – išeiname į dešinę.

Antrame veiksmo paaiškėja – kaip Tu tuojau pamatysi – tikroji jaunuolio prigimtis. Jis yra visų baidyklių viršininkas ir valdo požeminę karalystę, kur be perstojo sukasi vienokios ir kitokios prigimties baidyklės. Vienur jos rengia šuolių procesijas, kitur renkasi į baidyklių mišias ir aukoja senai skrybėlei. Mūsų liliputai, su senuoju Bebra priešakyje, sudarinėja kartais ilgą, kartais trumpą, visąlaik persipynusią liliputų baidyklę. Šit jie ima rodyti istoriją: gauruoti germanai, nuskurę landsknechtai, kaizerio kurjeriai, kandžių sukapoti elgetaujantys vienuoliai, mechaniniai riteriai be galvų, plevėsuojančios vienuolės, apsėstos epilepsijos, Cytenas krūmuose ir Liucovo narsūs kariai. Judančios daugiarankės drabužių kabyklos. Spintos išvarto valdovų dinastijas sykiu su dvaro liliputais. Antai vėjo malūnais virsta visi: vienuoliai, riteriai, vienuolės, kurjeriai ir landsknechtai, Prūsijos grenadieriai ir Nacmero ulonai, Merovingai ir Karolingai, tarpais kaip žebenkštys vikrūs mūsų liliputai. Pašėliškais sparnais judinamas oras, tačiau niekas nemalima. Ir vis dėlto iš po girnų verčiasi: skudurų žarnos mezginių

debesys vėliavų salotos. Skrybėlių piramidės ir kelnių košė virsta pyragu, kurį visos baidyklės garsiai valgo. Traškesys bildėjimas kaukimas švilpimas raktais. Žliumbimas nuščiuva. Dešimt abatų riaugėja. Vienuolės perdžia. Ožkos ir liliputai mekena. Dundėjimas, brazdėjimas, sriuobimas, žvengimas. Šilas dainuoja. Aksomas niūniuoja. Ant vienos kojos. Dviese su vienu švarku. Susipainioję kelnėse. Sklando skrybėlėje. Krinta iš kišenių. Dauginasi bulvių maišuose. Arijos, susivyniojus į užuolaidas. Geltona šviesa veržiasi per siūles. Autonomiškos galvos, šokinėjanti šviečianti saga. Mobilios vaiko krikštynos. Dievai: Potrimpas, Pikolis, Perkūnas – tarp jų juodas šuo. Ir šioje paradojuojančioje, gimnastikuojančioje, sudėtingai dresuotoje maišatyje – neklasikiniai *vibratos* kaitaliojasi su smarkiai varijuojamais *pas de bourrée* – visų baidyklių viršininkas, taigi mažasis Fenchelis, atveda pagrobtąją sodininko dukterį. Ir aš, taigi sodininko duktė, gaščiojuosi pasibaisėjusiais smailiais baltais. Kad ir kaip mylėdama jaunuolį – žinoma, tik scenoje – labai baiminuosi ir šoku, kai atkarios baidyklės mane aprenkia kandžių debesimis žarstančia nuotakos suknele, karūnuoja barškancia riešutų kevalų karūna, grojant gergždžiančiai dvaro muzikai – liliputai neša šleifą – baugštų karališkąjį solo; šokant man, taigi karūnuotai sodininko dukrai, pavyksta vieną po kitos užmigdyti atskirai ir grupėmis stovinčias baidykles: patį paskutinį mažąjį Fenchelį, taigi jų viršininką. Tik tas susivėlęs juodas šuo, priklausantis artimiausiai jo palydai, neramiai blaškosi tarp pasklidusių liliputų, bet nieko neranda savo dvylika pragariškų kojų. Aš, kaip sodininko duktė, paskutinįsyk pasilenkiu, darydama tobulą arabeską, prie miegančio viršininko, padovanoju sielvartingą balerinos bučinį – net neprisiliesdama mažojo Fenchelio – ir pabėgu. Per vėlai sukaukia juodasis šuo. Per vėlai ima bliauti liliputai. Per vėlai ima veikti baidyklių mechanizmai. Per vėlai pabunda viršininkas. Ant-

ras veiksmas baigiasi audringu finalu: šuoliai ir akrobatika. Muzika tokia karinga, kad išvaikytų turkų pulkus. Įaudrintos baidyklės išbėga, ir tai žada kraupų trečių veiksmą.

Jame vėl rodomas senojo piktojo sodininko sodas. Liūdnas ir negalėdamas apsiginti nuo paukščių, jis sukasi po jį. Tada sugrįžta susigėdusi – aš privalau atrodyti ir atgailaujanti, ir besispyriojanti – senojo piktojo sodininko dukrelė sudriskusiais nuotakos drabužiais ir krinta sodininkui ir tėvui po kojų. Apkabina jo kelius ir nori būti pakelta: *pas de deux*: tėvas ir dukra. Baletinė scena su pakėlimais ir perėjimais. Pabaigoje pasireiškia piktas senio būdas: jis atstumia mane, savo dukterį. Aš nebenoriu gyventi ir negaliu numirti. Tada iš užpakalio atūžia: keistas baidyklių ir paukščių derinys. Plasnojanti mirganti girgždanti šnypščianti pabaisa atsirita per sceną, iškėlusi daugybės baidyklių nagų laikomą didžiulį paukščių narvą, kaip volu išguldo sodą, vikrių liliputų rankomis pagauna sodininko dukterį. Džiugiai suklinka viršininkas, pamatęs mane narve. Greitus ratus juodai suka susivėlęs šuo. Pasišalina, išsinešdama mane, triumfuojanti visais savo nareliais, dundanti ir kvarksinti tūkstančiabalsė pabaisa. Lieka nusiaubtas sodas. Skarmaluota šluba figūra: senasis piktasis burtininkas. Vėl grįžta jį erzinantys paukščiai – *pas de chat*, *pas de basque* – ir apsupa senį. Jis sunkiai ir tarsi gindamasis pakelia skarmaluotas rankas: ir še tau, jau pats pirmas judesys išgąsdina, pabaido paukščius. Jis pavirto baidykle, ir nuo to laiko sodininkas ir baidyklė vienas asmuo. Po jo makabriško solo – ponas Hazelofas ketina šokti šį vaidmenį – nusileidžia paskutinio veiksmo uždanga.“

Šis baletas, taip vaizdžiai Ženi savo draugui Hariui aprašytas, šis trijų veiksmų baletas, kad ir kaip kruopščiai buvo statytas, šis gausiai apipavidalintas baletas – Hazelofas pats sukūrė garsingus mechanizmus ir sagas spjaudančius automatus – šis baidyklių ba-

letas niekada nebuvo parodytas publikai. Du ponai iš reicho propagandos ministerijos, stebėję generalinę repeticiją, manė, jog pirmas veiksmas gražus ir daug žadantis, pradėjo krenkšti antrame ir tuojau pakilo jam pasibaigus. Apskritai baletų veiksmas jiems atrodė pernelyg niūrus ir pikta lemiantis. Trūksta optimizmo, pasakė abu ponai vienu metu:

– Kareiviai fronte nori matyti ką nors linksma, o ne niūriai siautėjantį požemio pasaulį.

Buvo imta derėtis. Madam Neroda panaudojo savo ryšius. Aukščiausia instancija jau buvo besutinkanti su nauja versija, tik šit, Hazelofui nespėjus prikurti linksmos ir fronto padėtį atitinkančios pabaigos, bombos sprogimas sunaikino baletų kostiumus ir dekoracijas. Ir pats ansamblis turėjo nuostolių.

Nors per oro pavojų repeticiją reikėjo nutraukti, buvo repetuojama toliau: sodininko duktė šokdama užmigdo baidyklės, pragaro šunį, visus liliputus ir viršininką – Ženi tai atliko puikiai, tik jos keltis buvo vis dar truputiuką per žema ir krito į akis kaip nedidelis, bet trikdantis defektas – Hazelofas kaip tik norėjo organizuoti naują teigiamą veiksmą – Ženi būtų turėjusi surišti visas baidykles bei jų viršininką ir priversti tarnauti viršutiniam pasauliui, taigi anksčiau piktam, dabar perdėm teigiamam sodininkui – ir tuo momentu, kai Ženi, apsikarsčiusi gremėzdiškai antrankiais ir naujos versijos sutrikdyta, stovėjo scenoje, į parodų salę prie radijo bokšto, pritaikytą baletų repeticijoms, pataikė bomba.

Sandėlis su jautriais mechanizmais, lengvais kostiumais ir keičiamais kulais parklupo ant kelių, amžinai. Pianistą ir menininką Feliksą Felsnerį-Imbsą, visoms repeticijoms akompanavusį dešimčia pirštų, prispaudė prie klaviatūros, galutinai. Keturios šokėjos, du šokėjai, liliputė Kiti ir trys scenos darbininkai buvo sužeisti, dėkui Dievui, lengvai. Baletmeisterio Hazelofas kailis

liko sveikas, ir, išsisklaidžius dūmams ir dulkėms, jis kimiai šaukdamas ėmė ieškoti Ženi.

Rado ją guliničią ir turėjo ištraukti iš po sijos jos kojas. Iš pradžių bijota blogiausio, balerinos mirties. Nukritusi sija prispaudė tiek dešinę, tiek kairę jos kojas. Ir kad abu smailūs batai joms tinstant ėmė darytis ankšti, susidarė įspūdis, kad pagaliau Ženi Angustri turi tobulai aukštą keltį, kokią privalėtų turėti kiekviena balerina. – O, plaukite šen, lengvosios silfidės! Žizel ir Kopelija, pasirodykit nuotakų drabužiais arba verkite emalinėmis akimis. Grisi ir Taljoni, Liusile Gran ir Fani Čerito teaudžia savo *pas de quatre* ir tebarsto rožes ant vargšių kojų. Visos šviesos tegu sušvinta Garnjė rūmuose, kad per didįjį *défilé* susijungtų krūvon visi piramidės akmenėliai: pirmoji ir antroji kvadrilė, viltingieji korifėjai, *petits sujets* ir *grands sujets*, *les premiers danseurs* ir kupini kartėlio bei nepasiekiami: *les étoiles!* Šok, Gajetanai Vestri! Apdainuotoji Kamargo, vis dar galinti atlikti *entrechats huit*. Palik peteliškes ir juodus vorus, lėtai sklandantis ore dieve ir rožių dvasia, Vaslavai Nižinski. Neramusis Noverai, nutrauk kelionę ir išlipk čia. Piktašis Diagilevai, prisiliesk prie jos savo magiška ranka. Užmiršk, kol trunka šis skausmas, savo milijonus, Ana Pavlova. Apspjauk darsyk savo krauju žvakių apšviestus klavišus, Šopenai. Nusigręžkite, Belastriga ir Archispoza. Darsyk pakilk, mirštanti gulbe. Dabar atsigulk šalia jos, Petruška. Paskutinė pozicija. *Grand-plié*.

Ženi gyveno toliau: sunkiai ir jau nebe ant galų pirštų. Jai reikėjo – kaip sunku tai rašyti! – nupjauti abiejų kojų pirštus. Ji gavo gremėzdiškus batus kojų likučiams. O Haris Lybenau, kurį Ženi iki tol mylėjo, sulaukė dalykiško mašinėle rašyto laiško, paskutinio. Ir jis, prašė Ženi, tegu daugiau nerašo. Tai pabaiga. Jis privalęs bandyti pamiršti: viską, beveik viską. „Ir aš stengsiuosi niekadęs apie mus negalvoti.“

Po kelių dienų – Haris Lybenau pakavosi lagaminus: jis norėjo būti tarp kareivių – atėjo siuntinukas, pilnas liūdno turinio. Jame gulėjo sudėti krūvon ir šilku perrišti: Hario pusiau nuoširdūs laiškai. Megztukai ir šliaužtinukai, baigti, rožiniai ir žydri. Dar rado karolius, padarytus iš alaus butelių gumelių. Juos Haris buvo padovanojęs Ženi, kai jie buvo vaikai ir žaidė prie Akcinės tvenkinio, kuriame plaukiojo alaus butelių gumos, o ne lotoso žiedai.

Buvo kartą tramvajus,

kuris važinėjo nuo Heresangerio gatvės Langfūre iki Gluosnių gatvės Žemutiniame mieste ir aptarnavo penktą liniją. Kaip ir visi tramvajai, kursuojantys tarp Langfūro ir Dancigo, jis sustodavo ir prie Centrinės geležinkelio stoties. Tą ypatingą tramvajų, apie kurį pasakyta „buvo kartą“, vairavo toks Lemkė; vagono su motoru konduktorius buvo Erichas Vencekas; ir to ypatingo tramvajaus priekabos konduktorė buvo Tula Pokryfkė. Ji daugiau nedirbo antroje linijoje, jungiančioje miestą su Oliva. Su penktu dabar kasdien važinėjo devynias valandas pirmyn ir atgal: mitri, tarsi gimusi tai profesijai, truputį nutrūktgalviška; mat kai tramvajus pasibaigus darbui kontorose būdavo perpildytas ir vagono negalėdavai praeiti, ji nušokdavo, esant nedideliam greičiui, nuo priekinės platformos ir užšokdavo ant užpakalinės – kai dirbo Tula Pokryfkė, visi, kas su ja važiavo, turėjo mokėti, net jos pusbrolis Haris.

Kai Tula Pokryfkė galinėje Heresangerio stotelėje dvidešimt antrą penkios paspaudė to ypatingo tramvajaus, apie kurį pasakyta „buvo kartą“, skambutį ir kuris dvidešimt antrą septyniolika turėjo būti Centrinėje geležinkelio stotyje, po dviejų minučių, Makso Halbės stotyje, ėlipo septyniolikametis berniokas, kuris nustūmė jį

galinės platformos kampą kartoninį lagaminą, su oda sutvirtintais kampais, ir tučtuojau ėmė rūkyti.

Tramvajus buvo ir liko gan tuščias. Reicho kolonijos stotelėje įlipo pagyvenusių žmonių pora, o prie Sporto salės vėl išlipo. Halbės alėjos stotelėje į priekabą įsėdo keturios Raudonojo Kryžiaus seserys ir nusipirko persėdamuosius į Hoibūdę. Priekiniame vagonė buvo labiau gyva.

Kai tramvajaus konduktorė Tula Pokryfkė galinėje priekabos platformoje darė įrašus reisų knygoje, septyniolikametis neįgudusiai rūkė šalia savo svyrinėjancio kartoninio lagamino. Tiktai kad juodu, ji su savo reisų knyga, jis su neįgudusiai rūkoma cigarete, viens kitą pažinojo, net buvo giminės – pusbrolis ir pusseserė – tiktai kad jų laukė atsisveikinimas visiems laikams, tas penktos linijos tramvajus buvo ypatingas tramvajus; o apskritai jis važiuo pagal planą.

Paskambinusi ties Moterų klinika, Tula pasakė, su užversta reisų knyga rankoje:

– Išvažiuoji?

Haris Lybenau, su šaukimu krūtinės kišenėje, atsakė neišvenigiamos atsisveikinimo scenos dvasia:

– Kuo toliau.

Tulos reisų knyga, blavus rekvizitas, buvo su nučiupinėtais mediniais viršeliais:

– Tai tau pas mus nebepatinka?

Haris žinojo, kad Tula nebevažinėja antru, ir buvo pasiruošęs atsisveikinimui penktame:

– Prūsai pašaukė. Be manęs nebesusitvarko.

Tula kaukštelėjo mediniais viršeliais:

– Tu, rodos, norėjai į laivyną?

Haris pasiūlė Tulai cigaretę:

– Tenai dabar nebeįdomu.

Tula įsikišo „Junoną“ į reisų knygą:

– Žiūrėk, tavo dar įgrūs į pėstininkus. Iš jų visko gali laukti.

Haris baigė nerišlų atsisveikinimo dialogą:

– Gali būti. Man visai vis tiek. Svarbiausia: dingti iš čia, išnešti kudašių.

Ypatingasis tramvajus su priekaba vingiavo alėja. Pro šalį šastelėjo priešinis tramvajus. Žiūrėti pro langą nė vienas negalėjo, nes mėlyni slepiamieji dažai buvo padarę visus priekabos langus aklius. Tad jie visą laiką turėjo žiūrėti į vienas kitą; tačiau niekas nesužinos, kokį savo pusbrolių matė Tula, kai jis spoksojo į ją atsargai: Tula Tula Tula! Spuogai ant jos kaktos buvo nudžiūvę. Užtat nešiojo naują pusmetinę, pačios užsidirbtą. Jei nesi graži, reikia stengtis. Su ja vis dar tarp Heresangerio ir Gluosnių gatvės tebevažinėjo kaulų ir stalių klijų kvapas. Keturios Raudonojo Kryžiaus seserys vagono viduryje pusbalsiu visos vienu metu kalbėjo. Haris turėjo pilną burną išmoningai paruoštų žodžių, bet nė vienas dailus žodelis nenorėjo padaryti pradžios. Už „Keturių metų laikų“ stotelės jis išspaudė:

– Kaipgi sekasi tavo tėvui?

Bet Tula tik trūktelėjo pečiais ir atsakė savo papratimu klausimu į klausimą:

– O tavo?

Tada Haris irgi tegalėjo trūktelėti pečiais, nors jo tėvui nelabai gerai sekėsi: stalių dirbtuvės savininkas dėl sutinusių kojų buvo priverstas nelydėti sūnaus į geležinkelio stotį, o Hario motina be Hario tėvo niekur neidavo.

Vienas šeimos narys vis dėlto matė Hario išvykimą: konduktorės uniforma jo pusseserei tiko. Ant pusmetinės pakreipta į šalį pūpsojo uniforminė pilotė. Prieš pat Olivos vartus ji ištraukė dvi tuščias bilietų knygeles.

– Ar nori?

Atsisveikinimo dovana! Haris gavo du kartoninius viršelius su metalinėmis sąvaržėlėmis prisegtomis nuplėštų bilietaų šaknelėmis. Jo pirštai tuoju suvaikėjo ir ėmė šnarinti siaurus bloknotėlius. Tula mekendama ir beveik geraširdiškai nusijuokė. Tačiau paskui ji prisiminė, ką per užtrukusį atsisveikinimą buvo pamiršusi: jos pusbrolis dar nebuvo susimokėjęs. Haris žaidė su tuščiais bilietais bloknotėliais ir dar nebuvo nusipirkęs galiojančio bilieta. Tula parodė jį knygeles ir Hario žaidžiančius pirštus:

– Gali turėti, bet vis tiek turi susimokėti. Vienas paprastas bilietas ir bagažas.

Vėl įkišęs į sėdynės kišenę piniginę, Haris aptiko ant maskuojama spalva nudažyto platformos lango bespalvę dėmę; kažkas ją buvo prakrapštęs nagais, kad Haris nespoksotų į savo pusseserę, o galėtų apžvelgti artėjančio miesto panoramą. Mėnesiena specialiai jam. Jis suskaičiavo bokštus. Neatrūko nė vieno. Visi augo jam priešais. Kokie vaizdai, nors pasiimk atminimui! Plytų gotika nuvargino jo akį, ji sudrebėjo: ašaros? Tik viena. Mat Tula jau paskelbė jo stotelę – „Centrinė geležinkelio stotis!“ – ir Haris įsimetė į kišenę du bilietais bloknelius.

Kai suėmė už rankenos kartoninį lagaminą, Tula atkišo jam savo mažą ranką su ant nykščio užmauta raudona guma, saugančia odą ir neleidžiančia apsirikti duodant grąžą. Kita Tulos ranka laukė prie skambučio virvelės:

– Žiūrėk, kad jie tau nenušautų nosies. Ar girdi!

Tada Tulos pusbrolis vėl linktelėjo ir paskui darsyk paklusniai, kai Tula jau davė signalą važiuoti, ir jis jai, o ji jam, jis geležinkelio stoties aikštėje, ji nuvažiuojančiame penktame, ėmė vis mažėti ir mažėti.

Nenuostabu, kad Hariui Lybenau, kai greitajame traukinyje

sėdėjo ant savo lagamino ir žaidė tuščiais bilietais blokeliais, ausyse skambėjo viena košneideriečių daina, atitinkanti bėgių ritmą:

– Dula Dula, Tula. Dul Dul, Tula. Tula. Tula Tula, Dul.

Kartą buvo dainelė, ji buvo apie meilę, trumpa, lengvai įsimeinama ir tokio įtaigaus ritmo, kad grenadierius Haris Lybenau, iškakęs iš namų su dviem šnaranciais blokeliais mokytis bijoti, ją klūpodamas stovėdamas gulėdamas, miegodamas, srėbdamas žirnieneę, valydamas ginklą, šliauždamas šokinėdamas gulėdamas, su dujokauke, traukdamas tikrų granatų žiedus, per sargybos instruktą, verkdamas prakaituodamas pasigailėtinai, nutrintom kojom, su šalmu, tupėdamas išvietėje, duodamas priesaiką Falingbostelyje, klūpodamas be atramos, ieškodamas taikiklio kryptuko, taigi šaudydamas prisiekdamas šaudydamas, taip pat valydamas batus ir imdamas kavą ją visąlaik niūniavo; tokia kibi ir visur tinkama buvo ta dainelė. Mat kai tik imdavo kalti savo spintelėn vinį, norėdamas pakabinti įrėmintą nuotrauką – fiureris su juodu aviganiu – plaktuko pentis ir vinies galvutė sakė: Dul Dul, Tula! Kai pirmusyk mokėsi užmauti durtuvą, trys to veiksmo taktai kalbėjo: Tula Tula, Dul! Kai už Knochenhauerio sandėlio numeris du turėjo stovėti sargyboje ir miegas delno kraštu daužė per kelius, jis save žadino ritmu: Dula Dula, Tula! Kiekvienai žygio dainai, apie Eriką, Rozmari, Anušką ar tamsrudžius lazdynų riešutus, jis įterpdavo visuomet tinkantį Tulos tekstą. Kai gaudėsi utėles ir kas vakar – iki kuopa buvo nuutėlinta Miunsteryje – apieškodavo apatinių kelnių ir apatinių baltinių siūles utėles traiškančiais pirštų nagais, jis ne trisdešimtdusyk traiškė utėles, o trisdešimtdusyk priveikinėjo Tulą. Netgi kai gavo leidimą į miestą iki signalo keltis ir pirmą progą labai greit kyštelėti savo daiktą į tikrą merginą, jis pasirinko ne artilerijos pagalbininkę, ne medicinos seselę, o Liune-

burgo rudenėjančiame parke barškinosi su Liuneburgo tramvajaus konduktore; jos vardas buvo Ortrūda, bet jis vis vadino ją Tula Tula Tula! Tatai jai nelabai patiko.

Ir visa tai – daina, priesaika, utėlės ir Liuneburgas – atsispindi meilės laiškuose, trys per savaitę, Tulai. Viskas vyko sausį vasarį kovą; bet jis ieškojo Tulai su laiku nesusijusių žodžių. Ketvirtoji kavalerijos brigada atmušinėja tarp Balatono ir Dunojaus kontrpuolimus; tačiau jis vaizduoja savo pusseserei Liuneburgo šilų grožį. Nukreipiamasis puolimas nepasiekia Budapešto ir įstringa už Presburgo: jis nepailsdamas lygina Liuneburgo šilus su Tuchelio šilais. Bastonjės ruože frontas nejuda, o jis siūnčia Tulai maišelių kadugių uogų su violetiniais sveikinimais. Į pietus nuo Bolonjės dislokuota trys šimtai šešiasdešimt antroji pėstininkų divizija geba atremti puolimus tiktai išlygindama pagrindinę fronto liniją; o jis kuria eilėraščių – kam gi? – kuriame vis dar, o jau sausio pradžia, žydi šilojai: violetas violetas! Per dienas tūkstančiai amerikiečių lėktuvų bombarduoja taikinius Paderborno, Bylefeldo, Koblenco, Manheimo rajonuose; jis kaip niekur nieko skaito Lensą, kuris nulemia jo laišku stilių ir violetiškai nudažo pradėtą eilėraščių Tulai. Didysis Baranovo puolimas; jis vedžioja, nepakeldamas galvos, savo mokykliniu parkeriu vieną, ne mėlyną, ne raudoną žodį. Tarnovo placdarmas paliekamas – prasiveržimai iki Insterio; tačiau apmokytas tankų grenadierius Haris Lybenau ieško svaigaus rimo Tulai. Priešas per Kutną pasiekia Leskau – prasiveržia ties Hoenzalca; tačiau tankų grenadierius Nord-Miunsterio žygio kuopoje vis dar neranda tinkamo rimo savo pusseserei. Pirmieji tankai Gumbinėje ir perėję Romintą; tada tankų grenadierius Haris Lybenau, gavęs žygio įsakymą ir žygio davinį, tačiau be gyvybiškai svarbaus žodžio, pasiunčiamas į Katovicus, kur turi rasti aštuonioliktą tankų diviziją, kuri tuo metu perkeliama iš šiaurės Dunojaus

fronto į Aukštutinę Sileziją. Gleicas ir Opelnas pasiduoda – Katowicai nepasiekiami, nes naujas žygio įsakymas tankų grenadierių Hari Lybenau, pasiėmusį žygio davinį, nukreipia į Vieną: tenai jam taikosi proga, vienuoliktoji, rasti iš pietryčių atitrauktą luftvafės diviziją ir galbūt tąjį dangtuką, kuris tiktų Tulos puode liui užvožti. Pagrindinė fronto linija eina į rytus nuo Kenigsbergo; Vienoje tankų grenadierius Haris Lybenau lipa į Stepono katedros bokštą ir dairosi po debesuotą dangum, ko? Pirmieji priešo tankai pasiekia Oderį ir sukuria ties Šteinau placdarmą; Haris siunčia nerimuotus atvirukus ir neranda jam žadėtos luftvafės divizijos registratūros. Baigiasi Ardėnų mūšis. Budapeštas dar laikosi. Italijoje nedideli kovos veiksmai. Generolas pulkininkas Šerneris perima Vidurio ruožą. Nutrūksta Leceno sausgyslė. Prie Glogau sėkmingai ginamasi. Puolimo avangardas Prūsijos Olandijoje. Geografija! Bylicas – Plesas – Ratiboras. Kas žino, kur yra Cylencigas? Mat tenai, į šiaurės vakarus nuo Kiustrino, naujas žygio įsakymas dangina ką tik aprūpintą daviniu tankų grenadierių Hari Lybenau; bet jau Pirnoje jis sulaikomas kaupimo punkte ir paskiriamas į bevardį atsargos dalinį, kuris evakuotoje pradinėje mokykloje turi laukti, kol dvidešimt pirmoji tankų divizija bus perkelta nuo Kiustrino į šiaurę nuo Breslau. Smogiamasis rezervas. Haris randa mokyklos rūsyje žodyną, tačiau nenori rimuoti beprasmiškų vardų Sula ir Abdula su Tula. Žadėtoji tankų divizija neateina. O Budapeštas pasiduoda. Atkertamas Glogau. Smogiamasis rezervas su tankų grenadieriumi Hariu Lybenau gauna įsakymą žygiuoti aklomis. Ir kasdien laiku gauna kleksą keturių vaisių marmelado, trečdalį kareiviško kepaliuko duonos, šešioliką dalį kilograminės taukų skardinės ir tris cigaretes. Šernerio įsakymai: veikti pagal aplinkybes. Prasiveržia pavasaris. Sproginėja pumpurai tarp Tropau ir Leobšiuco. Švarcvaseryje pražysta keturi pavasario eilėraščiai. Sa-

gane tankų grenadierius Haris Lybenau, į šiaurę nuo miesto, prieš pat pereinant Boberį, susipažįsta su sileziete mergina, kur pasisako esanti Ula ir suado jam dvi poras vilnonių kojinių. Laubane jį praryja iš Vakarų atitraukta ir į Sileziją perkelta dvidešimt penkta tankų grenadierių divizija.

Dabar pagaliau žino, kur jo vieta. Daugiau nereikės ieškoti nesurandamų dalinių. Susimąstęs ir ieškodamas rimo jis kiūkso su penkiais kitais tankų grenadieriais ant savaeigio pabūklo, kuris stumdomas tarp Laubano ir Sagano, bet vis dar už fronto linijos. Laiškų negauna. Tačiau tai jam netrukdo toliau rašyti pusseserei Tulai, kuri su Vyslos armijų grupe tūno atkirsta Dancige–Langfūre arba dirba konduktore; nes tramvajai važinėja iki galo.

Buvo kartą savaeigis pabūklas,

tankas IV, seno modelio, jis turėjo užimti poziciją už pagrindinės fronto linijos kalnuotoje Silezijoje. Kad būtų apsaugotas nuo lakūnų žvilgsnių, jis su savo keturiasdešimčia tonų dviem vikšrais atbulom įvažiavo į medinę pašiūrę, saugomą tikrai pakabinamos spynos.

O kad ta pašiūrė priklausė vienam Silezijos stiklo pūtėjui, tai joje, ant lentynų ir šiaudų, buvo gal penki šimtai stiklo gaminių.

Atbulom vikšrais įvažiavusio savaeigio pabūklo ir Silezijos stiklo susitikimas padarė du dalykus. Pirma, tankas padarė daug žalos; ir antra – įvairūs dūžtančių stiklų garsai padiktavo tankų grenadieriumi Hariui Lybenau, priskirtam prie savaeigio pabūklo kaip lydinčiam pėstininkui ir todėl stovėjusiam greta suklikusio stiklo pašiūrės, naują kalbą. Nebeliko violetinės melancholijos. Jis niekada daugiau nebeieško rimo vardui Tula. Nė vieno eilėraščio daugiau, parašyto gimnazisto sėkla ir širdies krauju. Nuo tos valandos, nes pašiūrės klyksmas įstrigęs jo ausyse, dienoraštyje vien

tiktai paprasti sakiniai: tankas atbulas įvažiuoja į pašiūrę su stiklu. Karas nuobodesnis už mokyklą. Visi laukia stebuklingo ginklo. Po karo dažnai eisiu į kiną. Vakar mačiau pirmą negyvėlį. Savo dujokaukės dėžę užpildžiau žemuogių marmeladu. Mus turi perkelti. Aš dar nemačiau nė vieno ruso. Kartais aš nebegalvoju apie Tulą. Mūsų lauko virtuvė nebeatvažiuoja. Aš skaitau vis tą patį. Bėgliai užkemša kelius ir niekuo nebetiki. Lensas ir Heidegeris daug kur klysta. Bunclau penki kareiviai ir du karininkai kabojo septyniuose medžiuose. Šįryt mes apšaudėme vieną miško ruožą. Dvi dienas negalėjau rašyti, nes susidūriau su priešu. Daugelio nebėra tarp gyvųjų. Po karo parašysiu knygą. Mus turi perkelti į Berlyną. Tenai kaunasi fiureris. Dabar aš priklausau Venko kovinei grupei. Mes turime gelbėti reicho sostinę. Rytoj fiurerio gimtadienis. Ar šuo su juo?

Buvo kartą fiureris ir reichskancleris,

tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt penktųjų metų balandžio dvidešimtą dieną jis šventė savo penkiasdešimt šeštąjį gimtadienį. Kadangi tą dieną reicho sostinės centras, taigi ir vyriausybės kvartalas, buvo apšaudomas artilerijos, kuklios iškilmės vyko fiurerio bunkeryje. Žinomos pavardės, taip pat tie, kurie paprastai susirenka į padėties aptarimus – padėtis vakare, padėtis per pietus – dalyvauja sveikinimo ceremonijoje: generolas feldmaršalas Keitelis, pulkininkas leitenantas fon Jonas, korvetės kapitonas Liudė-Noiratas, admirolai Fosas ir Vagneris, generolai Krebsas ir Burgdorfas, pulkininkas fon Belovas, reichsleiteris Bormanas, pasiuntinys Hevelis iš Užsienio reikalų ministerijos, panelė Braun, fiurerio štabo stenografas daktaras Hergezelis, SS hauptsturmfuureris Giunšė, daktaras Morelis, SS obergruppenfuureris Fegeleinas ir ponas ir ponia Gebelsai su visais šešiais vaikais.

Kai sveikintojai išsakė savo linkėjimus, fiureris ir reichskanceleris ieškodamas apsidairė, tarsi pasigedęs paskutinio ir svarbiausio sveikintojo:

– O kur šuo?

Gimimo dienos svečiai tuojau ėmė ieškoti fiurerio mylimo šuns Princo.

– Princai! – šaukė. – Čionai, Princai!

Fiurerio asmeninis adjutantas, SS hauptšturmfireris Giunšė, aplakstė reicho kanceliarijos sodą, nors ta vieta buvo pažymėta daugelio artilerijos pataikymų. Bunkeryje buvo garsiai, įvairiai ir kvilamai spėliojama. Kiekvienas turėjo pasiūlymą. SS obergrupenfireris Fegeleinas vienintelis suvokė padėtį. Jis, tuojau paremtas pulkininko fon Belovo, griebėsi telefonų, jungusių fiurerio bunkerį su visais štabais ir apsaugos batalionu, išsidėsčiusiu aplink reicho kanceliariją:

– Visiems! Visiems! Dingo fiurerio šuo. Vardas Princas. Patinas. Juodas vokiečių aviganis Princas. Sujunkite mane su Cosenu. Perspėjam visus: dingo fiurerio šuo!

Per paskui buvusį padėties aptarimą – atėjusi žinia patvirtinta: pirmieji tankai prasimušė į pietus nuo Kotbuso ir įsiveržė į Kalau – reicho sostinės gynybos planai koordinuojami su operacija „Vilkduobė“, kurią įsakyta tuojau pradėti. Ketvirtoji tankų armija į pietus nuo Šprembergo atideda kontrpuolimą iki atskiro įsakymo ir Šprembergo–Zenftenbergo plente tyko pabėgusio fiurerio šuns. Šteinerio grupė taip pat nežygiuoja iš Ebersvaldės rajono į pietus nukreipiamajam puolimui, o išsiskleidžia gaudymui. Šalia planinės operacijos visi šeštojo oro laivyno lėktuvai pradeda žvalgomuosius skrydžius, kurių tikslas informuoti apie fiurerio šuns Princo bėgimo kelią. Be to, dėl „Vilkduobės“ pagrindinė fronto linija perkeliama už Havelio. Smogiamieji rezervai perorganizuo-

jami į fiurerio šuns paieškos grupes, kurios turi palaikyti radijo ryšį su iš dalies motorizuotomis, iš dalies dviratinių sudarytomis fiurerio šuns gaudymo grupėmis. Holstės korpusas apsikasa. Tuo tarpu dvyliktoji generolo Venko vadovaujama armija pradeda nukreipiamąjį puolimą pietvakariuose ir užkerta kelią fiurerio šuniui, nes fiurerio šuo, ko gero, nori pabėgti pas Vakarų priešą. Kad „Vilkduobės“ operacija vyktų sėkmingai, septintoji armija turi atsitraukti nuo devintos ir pirmos amerikiečių armijų ir tarp Elbės ir Muldės sudaryti Vakarų užkardą. Tarp Juterbogo ir Torgau, vietoj planuotų prieštankinių griovių, kasamos vilkduobės fiurerio šuniui sugauti. Dvyliktoji armija, Blumentrito armijų grupė, trisdešimt aštuntasis tankų korpusas nuo šiol tiesiogiai pavaldūs vyriausiajam vermachto štabui. Šis tučtuojau perkeliamas iš Coseno į Vanzę ir sudaro generolo Burgdorfo vadovojamą „Vyriausiąjį „Vilkduobės“ operacijos štabą“ – VVOŠ.

Tačiau nepaisant nuolatinių pergrupavimų, išskyrus įprastus pranešimus apie padėtį – sovietų avangardas pasiekė Troenbryceno–Kenigsvesterhauzeno liniją, – neateina jokių žinių apie fiurerio šuns buvimo vietą.

Devynioliktą keturiasdešimt, per vakarinę padėties aptarimą, feldmaršalas Keitelis kalba telefonu su Šteinerio štabo viršininku:

– Fiurerio įsakymu dvidešimt penktoji tankų divizija turi užpildyti Kotbuso fronto spragą ir neleisti šuniui pabėgti.

Į tai Šteinerio grupės štabas atsako:

– Dvidešimt penktoji tankų grenadierų divizija, ketvirto septynioliktosios įsakymu, buvo atitraukta iš Bauceno rajono ir perduota dvyliktai armijai. Visas turimas rezervas metamas šuns gaudymui.

Pagaliau, ankstų balandžio dvidešimt pirmosios rytą, prieš pat įnirtingai ginamą Fiurstenvaldės–Štrausbergo–Bernau ruožą pa-

šauamas juodas aviganis, kuris tačiau, atvežus į fiurerio štabą ir nuodugniai patikrinus daktarui Moreliui, pasirodo ne tas.

Po to, VVOŠ nurodymu, visi Didžiojo Berlyno teritorijoje esantys daliniai informuojami apie fiurerio šuns matmenis.

Dėmesio sutelkimui Liubeno–Baruto ruože talkina identiški sovietų tankų avangardo ketinimai. Nors dulikia lietus, kyla miško gaisrai ir sudaro natūralų barjerą šuniui.

Balandžio dvidešimt antrąją priešų tankai per Lichtenbergo–Nyderšenhauzeno–Fronau liniją įvažiuoja ir į paskutinę reicho sostinės gynybos zoną. Dvi žinios apie šuns sugavimą Kenigs-vusterhauzeno rajone pasirodo esančios neteisingos, nes nė vieno sugauto objekto negalima laikyti patinu.

Prarandami Desau ir Biterfeldas. Amerikiečių tankai bando persikelti per Elbę ties Vitenberge.

Balandžio dvidešimt trečiąją gauleiteris ir reicho gynybos komisaras daktaras Gebelsas padaro tokį pranešimą:

– Fiureris yra reicho sostinėje ir perėmė vadovavimą visoms gautinėn kovon stojusioms pajėgoms. Fiurerio šuns paieškų grupės ir jų smogiamieji rezervai nuo šiol klauso tiktai fiurerio nurodymų.

VVOŠ praneša:

– Prarasto Kepeniko geležinkelio stotis vėl atkovota kontraktuojant. Dešimtoji VVOŠ grupė ir dvidešimt pirmasis VVOŠ būrys išsidėstė Prenclau alėjos ruože ir užkirto kelią priešui. Tuo metu buvo paimti kaip trofėjai du sovietiški šunų gaudymo įtaisai. Tatai sako, jog Rytų frontas sužinojo apie „Vilkduobės“ operaciją.

Kadangi priešų siųstuvai ir priešų spauda be perstogės skleidė melagingus kurstomus pranešimus apie fiurerio šuns dingimą, VVOŠ nuo balandžio dvidešimt ketvirtos dienos perdavinėja, laikydamasis sutartų kalbos normų, fiurerio nurodymus, užrašytus daktaro Hergezelio:

- Kuo paremta patino Princo raiška?
- Pirmykštė fiurerio šuns raiška paremta tolio ilgesio modusu.
- Kuo laikytinas tolio ilgesio moduso veikiamas fiurerio šuo?
- Tolio ilgesio veikiamas fiurerio šuo laikytinas niekiu.

Po to jau kreipiasi į visus:

- Kokia tolio ilgesio veikiamo niekio orientacija?

Šteinerio štabų grupės atsakymas iš Lybenverdos ruožo:

- Tolio ilgesio veikiamas niekis pripažintas niekiu Šteinerio grupės erdvėje.

Fiurerio klausimas visiems:

- Ar tolio ilgesio veikiamas niekis yra objektas ir apskritai esinys?

Venko grupės štabo išsamus atsakymas:

- Tolio ilgesio veikiamas niekis yra skylė. Niekis yra skylė dvyliktoje armijoje. Niekis yra juoda skylė, ką tik prabėgusi pro šalį. Niekis yra juoda bėganti skylė dvyliktoje armijoje.

Po to fiurerio kreipimasis į visus:

- Tolio ilgesio veikiamas niekis bėga. Niekis yra tolio ilgesio veikiamą skylę. Jis yra pripažintas ir gali būti apklaustas. Juoda bėganti tolio ilgesio veikiamą skylę reikiasi kaip savo pirmykštės raiškos niekis.

Po to papildomos VVOŠ nuorodos:

- Pirmiausia iš esmės reikia išsiaiškinti tolio ilgesio veikiamo niekio ir dvyliktos armijos sąlyčio struktūrą. Ištirti galimo įsiveržimo vietų Kenigsvesterhauzeno rajone turinį. Manipuliuojant „Vilkduobės I“ viliojančiu prietaisu ir papildomu „Vilko taško“ prietaisu slėpti tolio ilgesio veikiamo niekio buvimo vietą. Dviejų besibėgančių kalių ėstis niekio kelyje lemia tam tikrą maršruto pokytį, nes tolio ilgesio veikiamas niekis buvo ir yra aktyvios kopuliacijos fazėje.

Į pavojaus signalą iš Noibabelsbergo–Celendorfo–Noikelnio mūšių ruožo:

– Niekis reiškiasi tarp priešų tankų ir savų forpostų. Niekis bėga keturiom kojom, – atsakoma tiesiogine fiurerio nuoroda: – Realizuoti bėgančio niekio sekimą. Bet kokį ir kiekvieną veiksmą tolio ilgesio veikiamo niekio atžvilgiu substanyvuoti galutinės pergalės aspektu, kad paskui, iškaltas marmure ir kriauklainyje, prezentuotų savo estį nejudama čia-būtimi.

Generolas Venkas, dvyliktoji armija, į tai atsakė tikrai gegužės dvidešimt penktąją iš Naueno–Kecino ruožo:

– Bėgantis niekis sekamas ir substanyvuojamas. Tolio ilgesio veikiamas niekis visuose fronto ruožuose skleidžia baimę. Baimė yra čia. Baimė neleidžia mums kalbėti. Pabaiga.

Po to, kai panaši baimė pripažįstama ir Holstės bei Šteinerio grupių pranešimuose, fiurerio nurodymu seka balandžio dvidešimt šeštosios VVOŠ direktyva:

– Kadangi baimė neleidžia pagauti niekio, ją tučtuojau pradėti veikti kalbomis ir dainavimu. Tolio ilgesio veikiamo niekio ir toliau neneigti. Reicho sostinė savo nedalomumu niekada negali persiimti baime.

Kadangi visų kovinių grupių atsakymai apie įsakymo įvykdymą ir toliau atviri baimei, seka balandžio dvidešimt šeštosios dienos fiurerio įsakymo papildymas:

– Reicho sostinėje vyraujančiai prislėgtai nuotaikai dvyliktoji armija turi supriešinti antinuotaiką. Esties netektis Šteglice ir Tempelhofo lauko pietiniame pakraštyje orientuoti į padidintą savęs-nerūpestį. Vokiečių tautos galutinę kovą derinti su tolio ilgesio veikiamo niekio veiksmis.

Į papildomą Burgdorfo štabo komandą šeštam oro laivynui: „Stebėti tarp Tėgelio ir Zymensštato bėgantį niekį prieš priešų tan-

kų avangardą“, – šeštas oro laivynas, po stebėjimų, atsako: „Niekis stebėtas bėgantis tarp Silezijos ir Gerlico geležinkelio stočių. Niekis yra nei objektas, nei apskritai esinys, taigi ir ne šuo.“

Po to seka fiurerio nuoroda pakeisti kodą ir tiesioginė komanda šeštam oro laivynui, pasirašyta pulkininko Belovo:

– Niekis pakeitė su-būties modusą ir nuo šiol vadintinas transcendentu!

Dvidešimt septintąją pasiduoda Brandenburgas. Dvyliktoji armija pasiekia Belicą. Vis labiau daugėjant pranešimų iš visų fronto ruožų apie bėgančio fiurerio šuns Princo ir jo kriptonimų „niekis“ ir „transcendentas“ neigimą fiureris antrą valandą dienos duoda įsakymą visiems:

– Už bet kokį bėgančio transcendentu neigimą perduoti karo lauko teismui.

Kadangi atsakymų į paskutinę komandą nėra ir net vyriausybiniame kvartale aiški baimės sklidimo tendencija, tam stengiamasi užbėgti už akių ir informuojama:

– Už bėgančio transcendentu neigimą skelbiama šių karininkų nebūtis. (Pateikiamos pavardės ir laipsniai.)

Tiktai dabar, po pakartoto fiurerio klausimo:

„Kur yra Venko smaigaliai? Kur Venko smaigaliai? Kur Venkas?“, Venko štabas, dvyliktoji armija, balandžio dvidešimt aštuntąją atsako:

– Įstrigom į pietus nuo Švylovo ežero. Sąveika su šeštuoju oro laivynu rodo, kad dėl blogo oro transcendentu neįmanoma stebėti. Pabaiga.

Neigiami pranešimai ateina ir nuo Halės vartų, Silezijos geležinkelio stoties ir Tempelhofo lauko. Erdvė susiskaidžiusi į aikštes. Šuns gaudymo postas Aleksandro aikštėje perduoda, jog dvyliktoji transcendentą atseit kvotę priešakiniai priešo tankų daliniai.

Tam prieštarauja pranešimas, jog trigalvis transcendentas pastebėtas Prenclau rajone. Tuoju po jo į fiurerio štabą ateina dvyliktosios armijos telegrama:

– Lengvai sužeistas tankų grenadierius tvirtina vilos sode prie Švylovo ežero matęs, šėręs ir vadinęs Princo vardu šunį, netranscendentą.

Fiurerio klausimas:

– To grenadieriaus pavardė?

Dvyliktoji armija:

– Tankų grenadierius Haris Lybenau, lengvai sužeistas dalijant maistą.

Fiurerio klausimas:

– Grenadierius Lybenau šiuo metu kur?

Dvyliktosios armijos atsakymas:

– Tankų grenadierius Lybenau, reikalingas lovos režimo, evakuotas į Vakarus.

Fiureris:

– Evakuaciją nutraukti. Tankų grenadierių su šeštu oro laivynu atskraidinti į Reicho kanceliarijos sodo teritoriją.

Generolas Venkas, dvyliktoji armija, į tai tiesiai fiureriui:

– Didžiojo Berlyno vientisumui dabar būdinga ryški sklaidos tendencija suponuojanti transcendentinę baigties struktūrą.

Fiurerio atsakymas į tai toks:

– Šuns klausimas yra metafizinis ir susijęs su vokiečių tautos visuma, – ir prie jo priduriamas žinomas fiurerio priesakas: – Berlynas liks vokiečių. Viena vėl bus vokiečių. Ir šuns niekada nebus galima paneigti.

Po to ateina nerimą keliantis pranešimas: „Priešo tankai įsiveržė į Malachiną.“ Ir nešifruota telegrama reicho kanceliarijai: „Priešo siųstuvai skleidžia žinią: šuo pastebėtas kairiajame Elbės krante.“

Netrukus Kroicbergo ir Šenebergo rajonuose, dėl kurių vyksta kovos, konfiskuojami sovietų lapeliai, tvirtinantys, jog bėgantį fiurerio šunį jau paėmė nelaisvėn Rytų priešas.

Iki balandžio dvidešimt devintosios įvykių raida: „Vykstant nuožmioms kovoms dėl kiekvieno namo Potsdamo gatvėje ir Belle-Aliance aikštėje fiurerio šuns paieškų grupės savavališkai krinka. Sovietų garsiakalbiai, perduodantys garsų šunų lojimą, veikia destruktiviai. Vėl prarandamas Belicas. Devintoji armija daugiau nebeatsiliepia. Dvyliktoji armija toliau bando veržtis Potsdamo link, nes sklando gandai apie šuns mirtį istorinėje teritorijoje. Pranešimai apie anglų šuns gaudymo pozicijas Lauenburgo placdarme prie Elbės ir amerikiečių šuns gaudynes Fichtelio kalnuose nepasitvirtina. Todėl paskutinė fiurerio nuoroda su nauju kodu visiems yra tokia: „Šuo kaip toks buvo, yra ir bus.“

Po to sekė generolo Krebso telegrama generolui pulkininkui Jodliui: „Prašau numatyti galimą fiurerio įpėdinį, jeigu to nebeliktų.“

Tada, atsižvelgiant į balandžio trisdešimtosios įvykių raidą, operacijos „Vilkduobės“ štabas panaikinamas, nes šuns gaudynės transcendentine forma ir istorinėje teritorijoje neduoda rezultatų, VVOŠ atitraukia dvyliktąją armiją iš Potsdamo–Belico ruožo, prieš tankai įsiveržia į Šenebergą.

Po to seka Bormano pasirašyta radiograma grosadmirolui Denicui: „Vietoj buvusio reichsmaršalo Geringo, fiureris savo įpėdiniu skiria jus, pone grosadmirole. Raštiškas įgaliojimas bei šuns genealoginis medis išsiųstas.“

Fiurerio sumanymas įsidabartina. Po to seka neoficialus švedų pranešimas, jog fiurerio šuo povandeniniu laivu pervežtas į Argentiną, kuris lieka nepaneigtas. Tarybinio priešo pranešimui: „Sudarasytas dvylikakojų juodo šuns kailis rastas sugriautame baletų

sandėlyje“ prieštarauja Bavarijos išvadavimo komiteto pranešimas per Erdingo radiją: „Juodo šuns maita aptikta Miunchene priešais Karvedžių rūmus.“ Tuo pat metu ateina pranešimai, jog fiurerio šuns maita išmesta į krantą: pirma, Botnijos įlankoje; antra, Airijos rytų pakrantėje; trečia, Ispanijos Atlanto vandenyno pakrantėje. Paskutiniai fiurerio spėjimai, užfiksuoti generolo Burgdorfo ir įrašyti fiurerio testamente, skelbia: „Šuo Princas bandys pasiekti Vatikano valstybę. Jeigu Pačelis reikštų pretenzijas, tučtuojau protestuoti nurodant testamento priedą.“

Po to pasaulio žūtis. Ant įrankinio pasaulio būties griuvėsių užsiropščia pasaulio laikas, įvykių raida gegužės pirmąją: „Reicho sostinės centre narsi įgula, sustiprinta išformuotų šuns paieškos grupių, ginasi susiaurintoje erdvėje.“

Po to esinys paklūsta neišvengiamybei ir duoda dingstį slaptai reichsleiterio Bormano žiniai grosadmirolui Denicui: „Fiureris mirė vakar penkioliktą valandą trisdešimt minučių. Testamentas įsigaliojo ir yra išsiųstas. Mylimas fiurerio šuo Princas, juodas šiurkščiaplaukis aviganis, balandžio dvidešimt devintos potvarkiu, yra fiurerio dovana vokiečių tautai. Gavus patvirtinti.“

Po to paskutiniai siųstuvai groja „Dievų žūti“. Skirtą jam. Ir nelieka laiko tylos minutei, skirtai jam. Po to Vyslos armijų grupės likučiai, dvyliktosios ir devintosios armijų likučiai, Holstės ir Šteinerio grupių likučiai į vakarus nuo Demico–Vismaro ruožo bando veržtis į anglų ir amerikiečių užimtas teritorijas.

Po to reicho sostinės vyriausybės kvartalo siųstuvai nutyla. Teritorijos vientisumas, čia-būtis, atvira baimei ir daloma. Didybė. Visuma. Berlynas, kaip toks. Baigtis. Galas.

Bet dangus virš gamtinės struktūros po to neužtemo.